

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1948

ANDRA KAMMAREN

Nr 17

30 april—5 maj.

Debatter m. m.

Sid.

Tisdagen den 4 maj.

Svar på interpellationer av	
herr Falla ang. växtligheten på banvallarna	6
herr Jönsson i Rossbol ang. värderingen av skador å skogsmark genom kraftledningsanläggningar, m. m.	8
Interpellation av herr Hedlund i Rådombeslut ang. obligatorisk olycks- fallsförsäkring för självständiga företagare och deras familjemed- lemmar	17

Onsdagen den 5 maj.

Svar på interpellationer och fråga av	
herr Pettersson i Dahl ang. utökning av byggnadsverksamheten på landsbygden	20
herr Kempe ang. den stigande arbetslösheten bland byggnads- arbetarna	20
herr Carlsson i Bakeröd ang. handläggningen av ärenden rö- rande byggnadstillstånd och ang. arbeten å enskilda vägar utan särskilt tillstånd av myndighet	20
herr Skoglund i Umeå ang. inverkan av tillståndsgivningen för byggnads- och anläggningsarbeten på arbetslösheten	20
Ersättning för skador, som vållats av vissa rymlingar m. m.	43
Införlivande i statsbanenätet av de till Trafikförvaltningen Göte- borg—Dalarna—Gävle hörande järnvägarna	50
Skandinavisk konvention om domar i brottmål m. m.	51

Samtliga avgjorda ärenden m. m.

Sid.

Onsdagen den 5 maj.

<i>Utrikesutskottets</i> utlåtande nr 9 ang. överenskommelse rörande varu- utbytet med Finland	42
<i>Konstitutionsutskottets</i> utlåtande nr 20 ang. införande av beslutande folkomröstning	42
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 89 ang. anslag till läroboksnämnden ..	42
— nr 90 ang. anslag till den sociala hemhjälpsverksamheten	42
— nr 91 ang. anordnande av kollektiva tvätterier	42
— nr 92 ang. driften av centraldepån för blindas arbeten	42
— nr 93 ang. ersättning för skador av personer, som avvikit från vissa anstalter	43
— nr 94 ang. svensk reguljär luftfart m. m.	49
— nr 95 ang. investeringar i statens järnvägars fond	50
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 38 ang. skattespärr för prelimi- när skatt	50
— nr 39 ang. ändringar i tulltaxan	50
<i>Bankoutskottets</i> utlåtande nr 28 ang. omreglering av pensionerna till kvinnlige statstjänstemän	50
— nr 29 ang. höjning av maximiåldern för ingående av äktenskap med rätt till familjepension	50
<i>Första lagutskottets</i> utlåtande nr 32 ang. en mellan Sverige, Dan- mark och Norge avslutad konvention om domar i brottmål m. m.	51
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 24 ang. kompetensfördelningen inom sjukhusens ledning	51
— nr 25 ang. lag om skyldighet för näringsidkare m. fl. att bi- träda vid planläggningen av rikets ekonomiska försvarsberedskap	51
— nr 26 ang. ändring i förordningen ang. uppbörd av avgifter för försäkringar i riksförsäkringsanstalten	51
— nr 27 ang. ändring av lagen om semester	51
<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 12 ang. försäljning av de statliga lagerhusen till Svenska spannmålsaktiebolaget	51
— nr 13 ang. försäljning av allmänna arvsfonden tillfallna fastig- heter	51
— nr 14 ang. försäljning av en Vadstena krigsmanshuskassa till- hörig fastighet	51
— nr 21 ang. försäljning av vissa kronoegendomar m. m.	52

Fredagen den 30 april.

Kl. 2 em.

§ 1.

Justerades protokollet för den 24 in-
nevarande april.

§ 2.

Herr statsrådet *Zetterberg* avlämnade
Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 221, angående upprättande av en
medicinsk högskola i Göteborg;

nr 222, angående vissa byggnadsfrå-
gor m. m. inom ecklesiastikdepartemen-
tets verksamhetsområde;

nr 223, angående vissa anslag under
åttonde huvudtiteln å tilläggsstat II till
riksstaten för budgetåret 1947/48;

nr 225, med förslag till nya avlö-
ningsreglementen m. m.;

nr 226, med förslag till lag om änd-
rad lydelse av 111 § byggnadslagen;

nr 228, angående pension åt vissa
justerare av mått och vikt m. fl.;

nr 229, angående godkännande av av-
tal mellan Kungl. Maj:t och kronan
samt Stockholms stad angående mark
inom Kaknäsområdet och å Långhol-
men i Stockholm; och

nr 230, med förslag till tryckfrihets-
förordning m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 3.

Föredrogs var efter annan följande
Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilan-
de propositioner; och hänvisades där-
vid

till bevillningsutskottet propositionen
nr 215, med förslag till förordning om
pappersskatt;

till statsutskottet propositionen nr
219, angående godkännande av avtal
rörande Stockholms och Göteborgs
högskolors framtida ställning m. m.;
och

till bevillningsutskottet propositionen
nr 224, med förslag till lag om ändring
i vissa delar av kommunalskattelagen
den 28 september 1928 (nr 370).

§ 4.

Föredrogs och remitterades till be-
handling av lagutskott den på bordet
liggande motionen, nr 513, av herr
Pettersson i Dahl m. fl.

§ 5.

Föredrogs den av herr *Larsson* i
Luttra vid kammarens nästföregående
sammanträde gjorda, men då bordlag-
da anhållan att få framställa interpel-
lation till herr statsrådet och chefen
för ecklesiastikdepartementet angående
rätt för skoldistrikt med lägre skolfor-
mer att vid införande av det sjunde
skolåret anställa särskild lärare för en
centraliserad sjunde klass, m. m.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6.

Herr *Eriksson* i Stockholm avlämnade
en av honom undertecknad motion,
nr 514, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition, nr 212, med förslag till
lag angående ändring i lagen den 19
juni 1942 (nr 429) om hyresreglering
m. m., så ock om fortsatt giltighet av
samma lag, m. m.

Denna motion bordlades.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes:
utrikesutskottets utlåtande nr 9, i an-
ledning av Kungl. Maj:ts proposition
angående godkännande av en mellan
Sverige och Finland träffad överens-
kommelse rörande varuutbytet;

konstitutionsutskottets utlåtande nr 20, i anledning av väckta motioner om införande av beslutande folkomröstning;

statsutskottets utlåtanden:

nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till läroboksnämnden;

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till den sociala hemhjälpverksamheten jämte i ämnet väckt motion;

nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till lån till anordnande av kollektiva tvätterier;

nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till driften av centraldepån för blindas arbeten;

nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till ersättning för skador vållade av personer, som avvikit från vissa anstalter, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 94, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående organisation och finansiering av svensk reguljär luftfart m. m.; och

nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa investeringar i statens järnvägars fond;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 38, i anledning av väckta motioner om tillämpning av skattespärr i fråga om preliminär skatt; och

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa ändringar i gällande tulltaxa, m. m.;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 28, i anledning av väckt motion angående viss omreglering av pensionerna till f. d. kvinnliga befattningshavare inom den civila statsförvaltningen; och

nr 29, i anledning av väckta motioner angående höjning av maximiåldern

för ingående av äktenskap medförande rätt till familjepension;

första lagutskottets utlåtande nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige, Danmark och Norge den 8 mars 1948 avslutad konvention om erkännande och verkställighet av domar i brottmål m. m.;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 24, i anledning av väckta motioner om utredning rörande kompetensfördelningen inom sjukhusens ledning;

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om skyldighet för näringsidkare m. fl. att biträda vid planläggningen av rikets ekonomiska försvarsberedskap;

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 31 mars 1922 (nr 130) angående uppbörd av avgifter för försäkringar i riksförsäkringsanstalten jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete; och

nr 27, i anledning av väckta motioner angående viss ändring av 7 § andra stycket b) lagen om semester; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, angående försäljning av de statliga lagerhusen till Svenska spannmålsaktiebolaget;

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter;

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av en vissa allmänna arvsfonden tillfallna fastighet; och

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m.

§ 8.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från andra lagutskottet:

nr 176, i anledning av väckta motioner om en översyn av lagen om allmänna barnbidrag och lagen om särskilda barnbidrag till änkers och invaliders m. fl. barn;

nr 177, i anledning av väckta motioner angående de särskilda barnbidragen till änkers och invaliders m. fl. barn; och

nr 178, i anledning av väckta motioner angående vidgad tillämpning av lagen om särskilda barnbidrag till att omfatta även änklings barn; samt

från jordbruksutskottet:

nr 144, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till åtgärder mot skadegörelse av skogsinsekter;

nr 179, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån och bidrag till vissa skogsförbättringsåtgärder; och
nr 180, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till fiskeredskapsförsäkring.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr Osterman under 13 dagar från och med den 3 nästkommande maj.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 2.05 em.

In fidem

Gunnar Britth.

Tisdagen den 4 maj.

Kl. 4 em.

§ 1.

Justerades protokollet för den 27 sistlidna april.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Att ledamoten av riksdagens andra kammare, landshövdingen Gustaf Andersson, på grund av magsår icke kan delta i riksdagsgöromålen under maj månad intygas.

Falun den 30 april 1948.

Arthur Engel
lasaretsläkare.

Kammaren beviljade herr Andersson i Falun ledighet från riksdagsgöromålen under innevarande månad.

Härefter meddelade herr talmannen, att herr Mårtensson, som vid kamma-

rens sammanträde den 27 sistlidna april med läkarintyg styrkt sig tills vidare vara hindrad att delta i riksdagsgöromålen, denna dag åter intagit sin plats i kammaren.

§ 3.

Herr statsrådet *Nilsson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 227, angående bidrag till vissa plankostnader m. m.;

nr 232, angående anslag till arbetsmarknadsstyrelsen och den offentliga arbetsförmedlingen; och

nr 233, angående vissa anslag till civilförsvaret m. m.

Dessa propositioner bordlades.

Svar på interpellation ang. växtligheten på statens järnvägars banvallar.

§ 4.

Svar på interpellation ang. växtligheten på statens järnvägars banvallar.

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet NILSSON, som anförde: Herr talman! Herr Falla har med kammarens medgivande till mig riktat följande frågor:

1) huruvida jag uppmärksammat det tillstånd beträffande växtligheten, som råder på statens järnvägars banvallar, och

2) om så är fallet, huruvida jag har för avsikt att så snart ske kan vidtaga verksamma åtgärder för att få till stånd en bättre och såvitt möjligt tillfredsställande ordning i här berörda avseende.

Interpellanten framhåller, att banvallarna sedan länge fått vildväxa med påföljd att ogräset tagit överhand till förfång för jordbruket i områden där järnvägslinjerna gå fram. Med anledning härav får jag anföra följande.

Att ogräset på banvallar och slänter de senaste årtiondena vunnit allt större spridning kan icke förnekas. Detta sammanhänger, såsom interpellanten påpekat, ursprungligen med att banvakterna upphört med att idka kreaturskötsel och sålunda i regel ej längre ha behov av banslättern. Härtill ha tillkommit vissa omständigheter, som sammanhänga med järnvägarnas tekniska utveckling, nämligen den stegrade trafikintensiteten, de ökade tågshastigheterna, makadamiseringen av huvudlinjerna och körningen med ballastjusterings- och andra plogmaskiner ute på linjerna, som kommer grus och sten att rasa ned i grässlänterna. Allt detta försvårar och fördyrar slätter och transport av gräset. Enligt vad jag inhämtat har det därför blivit så gott som omöjligt att få någon, som tar vara på denna grässkörd. I vissa fall har gräset både på rot och avslaget utbjudits

gratis utan att någon reflekterat på erbjudandet.

Mejning för hand på järnvägens egen bekostnad utesluter alla banvallar i de odlade områdena skulle icke blott ställa sig kostsam — enligt utförda beräkningar erfordrades ca 50 000 dagsverken per år till en kostnad av närmare en miljon kronor — utan den skulle även kräva en mängd arbetskraft under den del av året, då banarbetarna äro som mest upptagna av banunderhållet och då landsbygdens arbetskraft är strängt sysselsatt.

De sista decennierna har statens järnvägars ogräsbekämpning inskränkt sig huvudsakligen till utrotning av växtligheten i ballastgruset på själva banan. Rötter och dylikt skulle eljest göra grusbädden otjänlig för sitt ändamål. Utrotningen sker i huvudsak med hjälp av kemiska preparat, klorexbesprutning, som förbränna växternas gröna delar. Denna besprutning medför dock på grund av preparatets kemiska sammansättning en viss elfdara. Total besprutning av alla banvallar och slänter kan heller icke komma i fråga med detta preparat, enär all vegetation därigenom skulle utrotas. Vegetationen tjänar nämligen såsom ytskydd mot mekanisk åverkan på slänterna genom regn och vattenflöden. Urskärningar och ras skulle således kunna inträffa, om all vegetation toges bort.

På banvallarna har därför endast utförts buskröjning varje vår, varjämte gräs- och risbränning företagits där detta varit behövt med hänsyn till faran för antändning och skogsbrand.

På sista tiden synas emellertid nya möjligheter till ogräsutrotning ha framkommit. I samband med den kemiska forskningens utveckling under krigsåren uppfunnos i USA en del preparat ur en förening benämnd 2,4 — diklorfenolättiksyra, vilka visat förmånliga egenskaper för ogräsbekämpning. 2,4 D-preparaten, som de kallas, påverka flertalet ogräs så att växterna förtvina,

Svar på interpellation ang. växtligheten på statens järnvägars banvallar.

men de lämna gräsväxter och således även ett flertal kulturväxter opåverkade. Preparaten äro även så till vida överlägsna klorexbesprutningen som de icke äro eldfarliga och ej förstöra sprutaggregaten eller påverka personalens hälsotillstånd. De förefalla därför synnerligen lämpliga för den ogräsutrotning, som interpellanten avser.

Dock är det först under sista året som dessa preparat kommit till användning i större skala här i landet. Statens järnvägar gjorde sistlidna sommar försök med spridning av ett dylikt preparat över banvallarna på sträckan Mjölby—Hallsberg—Krylbo. De bedrivna försöken ha likväl ännu icke lämnat tillräcklig grund för en slutgiltig bedömning av preparatens användbarhet. Försöksverksamheten kommer därför att fortsätta instundande sommar på olika linjer i hela landet.

Någon säker kostnads kalkyl för denna form av ogräsbekämpning i statens järnvägars regi torde icke ännu kunna upprättas. Metoden synes dock icke bli kostsammare än mejning för hand, som eljest är det enda återstående alternativet, och den kommer dessutom att taga i anspråk endast en mycket begränsad mängd arbetskraft. En omständighet, som åtminstone för närvarande torde begränsa metodens användning, är emellertid att preparatet kräver viss import från Amerika och sålunda ställer krav på våra knappa valutatillgångar.

Av det anförda torde framgå att resurserna för en effektiv bekämpning av ogräset på banvallarna för närvarande äro tämligen begränsade men att man har anledning att räkna med en förbättring längre fram.

Vidare yttrade

Herr FALLA: Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet för svaret på min interpellation. Det lämnade svaret bestyrker ju riktigheten av

den beskrivning jag givit av hur ogräset tagit S. J:s banvallar i besittning. Därom föreligger alltså ingen meningskiljaktighet. Men kommunikationsministerns svar verkade prägladt av en viss resignation inför svårigheterna, men med någon förhoppning om större möjlighet att göra något längre fram i tiden. Ja, det må ju vara en tröst, att det måhända framdeles kan bli bättre skötsel av banvallarna, men de många jordbrukare, som få sina åkrar fortlöpande befröade av ogräs från S. J:s banvallar, vilja nog knappast ge sig till tåls med vaga förhoppningar.

Visst är det förenat med svårigheter att komma till rätta med ogräset utmed banvallarna, det förstår jag mycket väl, men även om inte problemet kan lösas helt och fullt nu omedelbart, tycker jag dock, att det bör angripas med de medel som stå till buds och så långt dessa räcka.

Den besvärlighet, som kommunikationsministern i sitt svar pekat på, nämligen att man låtit grus och sten rasa ned i grässlänterna, begränsas dock till slänterna på själva järnvägsbanken. De på bandikenas andra sidor liggande grässlänterna, alltså de som ligga närmast de odlade åkrarna, äro ju inte på det sättet hemängda med sten och grus utan böra kunna avmejas, vilket också bör ske, särskilt där fröogräset är mycket besvärande. Det är nog inte heller så omöjligt att röja bort sten och annat skräp från banvallarna, om man tar itu med det i tjänlig tid innan växtligheten kommit i gång, alltså just den nuvarande tiden på året. Att en sådan upprensning kräver arbetskraft och kostnader är naturligtvis ofrånkomligt; man kan ju inte åstadkomma någonting av intet. Men man bör hålla i minnet att till sådant arbete kräves ingen yrkesskicklighet eller kvalificerad arbetskraft; det kan utföras av sekunda arbetskraft; arbetsledning och övervakning kan utföras av banvakterna.

Svar på interpellation ang. värderingen av skador å skogsmark vid kraftledningsanläggningar, m. m.

De svåraste ogräsen äro ju inte likformigt spridda längs banvallarna utan växa ofta samlade på vissa ställen. Finns det inte resurser till att nödortfigt putsa hela sträckorna, så tag åtminstone itu med de svåraste och mest skadegörande ogräsförekomsterna. I den trötta resignationens tecken kan ingenting utföras.

Jag är inte övertygad om att man på vederbörligt håll haft det rätta intresset och kanske inte heller den rätta sakkunskapen för dessa ting. Men både det ena och det andra kan komma, om bara viljan finns i toppen. Och toppen den finns här nu i statsrådsbänken. Naturligtvis är det önskvärt att effektiva kemiska ogräspreparat så snart som möjligt kunna komma till användning vid ogräsbekämpandet. Men är det inte möjligt att få tillgång till dem nu, så bör man ändå inte stå överksam utan göra vad som kan göras med hittills vanliga medel och metoder. Jag anser, att S. J. borde anställa någon eller några i vallskötsel och ogräsbekämpning kunniga personer med låt oss säga lantmästarkompetens för att planlägga, ordna och leda arbetet för en rationell skötsel av S. J:s banvallar. Det är inga särskilt konstiga saker det här är fråga om, men det hela kräver givetvis vissa kostnader, och det krävs arbete, insikt och energi och först och sist en bestämd vilja för att komma fram till en rationell ordning på det nu berörda området.

Jag vill slutligen uttala den förhoppningen, att herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet inte skall med det nu lämnade interpellationssvaret anse sig ha gjort allt vad på honom ankommer i denna fråga, utan att han i fortsättningen följer den med intresse och uppmärksamhet och ser till att någonting av verklig betydelse blir gjort för att rätta till det nu påtalade missförhållandet.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5.

Svar på interpellation ang. värderingen av skador å skogsmark vid kraftledningsanläggningar, m. m.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet NILSSON, som anförde: Herr talman! Herr Jönsson i Rosshol har med kammarens tillstånd till mig riktat följande frågor, nämligen

1) om det kan förväntas, att de sakkunniga för utarbetande av nya normer till ledning vid värdering av skador å skogsmark vid kraftledningsanläggningar komma att avlämna förslag därom inom den närmaste tiden, samt

2) om jag är villig att medverka till att de markägare, som under de senare åren nödgats godtaga skadeersättningar, grundade på de år 1921 fastställda värderingsnormerna, tillerkännas en på mera rättvisa normer grundad, retroaktiv ekonomisk gottgörelse, utöver vad de tidigare erhållit. Med anledning härav får jag anföra följande.

I en interpellation vid förra årets riksdag riktades till mig ett par frågor av liknande innehåll. Jag meddelade då, att de sakkunniga avsett att bygga sitt förslag till nya ersättningsnormer på grundval av bl. a. vissa forskningsresultat, som statens skogsforskningsinstitut beräknades framlägga vid 1948 års början. De sakkunniga räknade med att därefter kunna avgiva sitt förslag under innevarande år. Enligt vad jag inhämtat förutses icke någon ändring i dessa planer.

De sakkunniga ha även undersökt möjligheten att provisoriskt omarbета gällande uppskattningsnormer. I juni 1947 meddelade emellertid de sakkunniga, att de funnit ett sådant provisorium icke vara lämpligt och för övrigt knappast heller möjligt att genomföra.

Interpellantens fråga om retroaktiv gottgörelse åt skogsägare, som erhållit

Svar på interpellation ang. värderingen av skador å skogsmark vid kraftledningsanläggningar, m. m.

ersättning enligt nu gällande normer, torde väl avse sådana fall, då intrånget föränletts av statens vattenfallsverks kraftledningar. Vad som i synnerhet givit anledning till anmärkningar mot dessa normer synes vara, att den räntefot, efter vilken värdet av skogsmarkens årliga avkastning avses skola kapitaliseras, är alltför hög i förhållande till nuvarande ränteläge. Vattenfallsstyrelsen har emellertid för mig uppgivit, att skaderegleringsnormerna tillämpas på sådant sätt, att ersättningen blir skälig även under numera rådande förhållanden. Detta synes också ha blivit bestyrkt vid vissa undersökningar som kraftledningsskadeersättnings-sakkunniga verkställt i ett antal ersättningsfall. De sakkunniga ha sålunda förklarat, att vattenfallsstyrelsen i de undersökta fallen kompenserat markägarna för den höga räntefoten genom att skogsmarken räknats i en högre bonitetsklass än den för marken faktiskt gällande och att markägarna därmed erhållit skälig ersättning.

Det har givetvis icke varit möjligt för mig att personligen kontrollera det praktiska resultatet av de ersättningsnormer, som nu tillämpas. Inom området för min erfarenhet har jag emellertid icke funnit något, som ger mig anledning att gentemot vattenfallsstyrelsens och de sakkunnigas bestämda utsagor antaga, att några större missförhållanden skulle föreligga i fråga om skadeersättningarna. Därest undantagsvis svårigheter skulle uppstå att med hjälp av gällande normer göra skäliga ersättningsberäkningar, torde förskottsbetalning kunna ifrågakomma och den slutliga uppgörelsen få anstå tills de nya uppskattningsnormerna fastställts. För övrigt har ju markägare, som icke vill träffa frivillig uppgörelse, möjlighet att få sin rätt till skadeersättning prövad av expropriationsnämnd. Enligt 67 § expropriationslagen skall den exproprierande »gälda all

av expropriationsmålets handläggning, expropriationsersättningens bestämmande och fördelning eller eljest av expropriationen följande kostnad», en bestämmelse, varom jordägarna torde vara väl medvetna. Att bristande resurser skulle avhålla markägarna från expropriation, behöver således ej, som herr Jönsson gör gällande, befaras.

Mitt svar i anledning av interpellantens andra fråga innebär alltså sammanfattningsvis, att jag icke funnit några sådana omständigheter föreligga, som ge mig anledning att närmare diskutera möjligheten av att lämna ytterligare ekonomisk gottgörelse till markägare, vilkas ersättning för intrång vid framdragning av kraftledningar redan är reglerad.

Vidare yttrade:

Herr JÖNSSON i Rosshol: Herr talmän! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framföra ett tack för att jag fått interpellationen besvarad. Jag skulle emellertid ha varit mycket tacksam om svaret hade haft en mera positiv prägel. En jämförelse mellan det svar, som lämnades på en liknande fråga föregående riksdag, och det svar, som nu avlämnats, ger det intrycket, att det senare svaret närmast kan karakteriseras såsom avvisande. I varje fall var det vid förra riksdagen lämnade svaret mera positivt, därför att herr statsrådet däri med stor bestämdhet räknade med att vederbörande sakkunniga skulle framlägga provisoriska normer, enligt vilka man på ett mera rättvist sätt än tidigare skulle kunna värdera de för kraftledningar nu i anspråk tagna skogsmarkerna. Alla de, som berördes av dessa förhållanden, hyste rätt stora förhoppningar om att man äntligen skulle komma till rätta med de, i synnerhet i våra trakter, långdragna förhandlingarna, som ha pågått sedan 1945, och komma till en rättvis uppgö-

Svar på interpellation ang. värderingen av skador å skogsmark vid kraftledningsanläggningar, m. m.

relse. Det nu lämnade svaret vittnar, tycker jag, om att statsrådet icke anser att det i egentlig mening råder några missförhållanden på hithörande område.

Herr statsrådet åberopar i svaret, att man, enligt lämnade uppgifter, vid värderingarna tillämpar ett annat värderingsförfarande än det, som skulle ha tillämpats om 1921 års normer för värderingar skulle ha följts. Man går så till väga, att man höjer boniteten på marken. Man gör även en förändrad uppskattning av skogen i vissa fall. Som bekant får man för äldre skog, över 110 års ålder, icke ersättning för för tidig avverkning. Nu har man ändrat detta och sänkt åldern på vad som skall anses som äldre skogsbestånd. Dessa åtgärder har man vidtagit för att kompensera den av jämväl herr statsrådet antydda höga räntefoten, som är bestämd i normerna. Resultatet av dessa operationer har blivit, att man för dålig skog och mark fått något så när rättvis ersättning, men där det rör sig om bra skog och mark har ersättningen blivit lägre än vad som kan anses rättvist. Det har obestriddligen varit så, att uppskattningsbestämmelserna gynnat den sämre skogen och marken på den bättre skogens och markens bekostnad.

Med all respekt sålunda för de sakkunnigas föregående år rätt bestämda utfästelse — man var tydligen medveten om att det var svårt att komma till ett rättvist resultat med nuvarande normer — har man anledning fråga sig, om de sakkunniga verkligen ha det rätta intresset, när de nu på femte året icke ha mera att komma med och man tillika får det beskedet, att man får vänta ytterligare på rättvisare normer. Kraftledningsnätet har utvecklats kolossalt, icke minst sedan denna utredning började. Mellan de olika kraftstationerna som uppförts bygger man sammanbindningslinjer för samkör-

ning. Det är mångmilaledningar, som undan för undan kommit till, och allt flera markägare drabbas av skadegörelse och få finna sig i intrång.

Vattenfallsstyrelsen dominerar som linjebyggare åtminstone i våra trakter, och styrelsens representanter värdera och överlägga med markägarna om de ändå icke böra godkänna de erbjudna ersättningarna. Man tycker nästan, att man i många fall kan jämföra det tillvägagångssätt, som tillämpas, med vad som föregick överflyttningen av äganderätten till de stora norrlandsskogarna från bönderna till andra ägare. Det är kanske hårt att säga detta, men jag har tyvärr sett bevis härpå. Man kan icke göra andra reflexioner i detta avseende. Vederbörande vilja meritiera sig och söka därför genomföra företagen till lägsta möjliga pris. Det är ingenting att säga därom ur nationalekonomisk synpunkt, men för de privata skogsägarna, som drabbas av detta, kan det medföra besvärligheter, om man skall genomföra dessa företag för lägsta möjliga kostnader. Under sådana förhållanden skulle det vara bra, om herr statsrådet hade möjlighet att vidga området för sin kompetens, så att det även komme att omfatta hithörande område. Om herr statsrådet ville riktigt intressera sig för denna frågas lösning, skulle han — därom är jag livligt övertygad — med sin ställning och sin pondus kunna påskynda arbetet för rättvisare normer härutinnan. Alla, som äro berörda av dessa intrång, skulle då känna sig mycket tacksamma.

Vi ha i Jämtlands provinsförbund efter direkta påstötningar från de berörda markägarna tagit oss an deras sak i stor omfattning. Vi ha genom fullmakter haft att å markägarnas vägnar träffa uppgörelser. Vi ha då funnit, att det enda tillvägagångssättet för att få uppgörelse till stånd för närvarande är att låta det hela gå till expropriation. Men det har skett och sker alltså en

Svar på interpellation ang. värderingen av skador å skogsmark vid kraftledningsanläggningar, m. m.

hel del uppgörelser, innan man kommit därhän. Så har skett icke minst genom den påtryckning som man har utövat, och denna påtryckning har ytttrat sig däri, att man sagt till vederbörande, att det kommer att bli expropriation för så vitt de icke godtaga den erbjudna ersättningen. Om man känner till folks mentalitet och deras obenägenhet att ställa sig hindrande i vägen för en utveckling, som ur samhällets synpunkt är önskvärd, förstår man, att vederbörande godtagit uppgörelser i större utsträckning än som varit lyckligt. Man har på sätt och vis bävat för att låta det gå till expropriation. Detta är måhända en gammal fördom, men så förhåller det sig i alla fall. Vi ha många gånger förhindrat uppgörelse och sagt till markägaren, att vi icke kunna finna annan utväg för erhållande av rättvis uppgörelse än att gå till expropriation.

Vad är det då som inträffat dessa yttersta dagar? Jo, vattenfallsstyrelsen har själv upptäckt, att den i vissa fall erbjudit ersättning, som varit otillfredsställande, och vidtager nu åtgärder för att justera sina bud. För att bestyrka detta skall jag till protokollet läsa upp ett brev, som är riktat till Jämtlands provinsförbund av RLF och är skrivet av en jordbrukare, vars namn jag dock skall utelämna. Det heter i brevet: »Får härmed meddela att jag emottagit ett nytt erbjudande av Vattenfall med vilket jag anser mig nöjd. Det nya erbjudandet lyder på 2 524 kronor samt 6 procent ränta från 1/1 -45 mot mitt första på 640 kronor.» Jag har låtit en av våra män göra vissa undersökningar i saken. Härav framgår att förhandlingar pågått sedan 1945 och att vattenfallsstyrelsen hela tiden sökt göra upp om en ersättning av 640 kronor. Man hade vidare från deras sida sagt, att detta ersättningsbelopp nog var rätt enligt gällande normer. Man kan nu fråga sig, om det var den omständig-

heten, att vi önskade låta det gå till expropriation, som gjorde att vattenfallsstyrelsens representant fann det angeläget att justera ersättningsbeloppet. Flera av tidigare gjorda erbjudanden ha också undergått justeringar.

Allt detta, att man alltså börjat med ett bud, som sedan måst väsentligt höjas, verkar, det måste jag säga, rätt egendomligt och utgör bakgrunden till min senare fråga. I denna dristar jag mig att ifrågasätta, om det icke vore rättvist att även de, som på grund av de skäl jag antytt träffat uppgörelse tidigare — även där ligger det bevisligen så till att den lämnade ersättningen bort väsentligt höjas — borde kompenseras. Då en dylik kompensation enligt svaret synes utesluten, ha vi ingen annan väg att gå än att förhåla uppgörelserna och låta det gå till expropriation eller också måste vi invänta nya normer. Jag hoppas i alla fall, att herr statsrådet skall finna det angeläget att verkligen ingripa på ifrågavarande område och söka få rättvisa så långt det är möjligt. Jag skulle vara mycket tacksam, om herr statsrådet ville giva ett bestämt löfte att verkligen intressera sig för en rättelse i här berörda avseende.

Herr PETERSSON i Ersbacken: Herr talman! Jag ber att få stryka under vad interpellanten förut har framhållit. Det är en ganska stor och betydelsefull fråga, som mer eller mindre berör personer i landets olika delar. Jag råkar bo på en plats, där dessa intrång synnerligen hårt drabbat befolkningen, och jag skall be att få belysa detta med ett brev som jag fått. Av detta brev framgår följande.

Inom By socken, strax norr om Hornalds brukssambälle, har den stora överdragsstationen placerats för elkraftens framförande från kraftstationerna i Jämtland till landets sydligare

Svar på interpellation ang. värderingen av skador å skogsmark vid kraftledningsanläggningar, m. m.

belägna delar. Genom detta förhållande stråla samtliga in- och utgående kraftledningar ihop på denna plats, vilket vållat traktens jord- och skogsägare stora och synnerligen besvärande intrång.

Till stationen inkomma nu tre stycken kraftledningar och utgå sju sådana, varav den ena är en dubbelledning. Utöver detta äro ytterligare två stycken utgående ledningar planerade. Med detta torde det långt ifrån vara nog, då elkraftens utnyttjande ständigt växer, och därmed torde följa att ännu åtskilliga dylika ledningar komma att erfordras.

Markerna omkring stationen bestå till övervägande delen av mycket goda skogsmarker, som nu ständigt bli föremål för upphuggning av kraftledningsgator. Genom detta förhållande bli en hel del skogsägare av med en större eller mindre del av sin skogsmark. Den ersättning, som därvid erhålles, synes icke alls vara rimlig i förhållande till de värden, som försvinna i och med markens apterande till dessa ledningsgator.

Trots de fördelar, som kommit socknen till del i och med att denna station förlagts därstädes, se både enskilda och kommunens styresmän med bekymmer på detta förhållande. Det synes som om skälig ersättning bör utgå för dessa intrång och att där så ske kan ersättningen givas i form av annan skogsmark i utbyte.

Det må vara hur det vill med denna ersättning; jag ser saken också från en annan sida, den nationalekonomiska sidan. Man mister stora värden i och med att kraftledningarna dragas fram och skogen måste huggas ned. Det kan inte på överskådlig tid bli någon skog på denna mark, kanske aldrig, om ledningarna skola finnas kvar. Jag har tänkt att man t. ex. skulle kunna göra så, att man lägger ledningarna i en kabel, när man skall passera dyrbar skogsmark, eller också så som man lär

göra i Amerika, att man använder höga stolpar och stativ, så att ledningarna dragas över skogen. Då skulle man ha skogen kvar, och detta skulle betyda oerhört mycket, inte minst för bränsleförsörjningen, som i våra dagar är så problematisk — det klagas ju över att man inte har skog, så att det täcker behovet i framtiden.

Det var några synpunkter, som jag har på denna sak. Jag tycker också, att när det gäller ersättningen till markägarna borde man kunna komma överens om en rimlig summa. De som bygga ledningarna — ingenjörer, arbetare och anställda av alla slag — ha de ersättningar som organisationerna bestämt, och det går inte att rucka på den saken, men markägarna, som man förhandlar med en och en, har man lättare att få bukt med och slå ned, så att säga. Det borde vara litet mer likställighet härvidlag.

Herr WERNER: Herr talman! Jag har begärt ordet för att ytterligare kraftigt understryka behovet av att bättre lagbestämmelser komma till stånd, när det gäller regleringen av dessa mycket betydande skador.

För hundratals markägare ute i landet är det av mycket djupt ingripande betydelse, om en kraftledningsgata drages fram genom vederbörandes skog, kanske på en 40—50 meters bredd. För närvarande utbygges vårt kraftledningsnät i betydande omfattning. Jag vill erinra om att vi nu stå i begrepp att dra fram en kraftledning från Harsprånget ner till Hallsberg, en sträcka på ca 1 000 km. Och denna ledning jämte övriga, som redan finnas, kommer att ta betydande markområden i anspråk. Vad det betyder att man går fram genom goda skogsmarker med en kalhuggning, som i fortsättningen måste hållas konstant, och där man förvandlar marken från produktiv skogsmark till impediment, det

Svar på interpellation ang. värderingen av skador å skogsmark vid kraftledningsanläggningar, m. m.

måste i högre grad än hittills observeras av statsmakterna, så att skälig ersättning beredes de markägare, som härigenom lida intrång.

Det är ett berättigat krav att bestämmelser genomföras, som på ett rättvist sätt reglera skadorna. Det kan inte vara riktigt, att en markägare, som är olycklig nog att ha sin mark i vägen för en kraftledning, ensam skall få upplåta marken, varigenom hans skogstillgång kanske spolieras till förmån för det allmännas intressen. Jag måste säga att det fall, som av interpellanten framhållits, att man ifrån ett statens affärsdrivande verk började med att erbjuda en ersättning på 640 kr. men slutade med ett belopp på 2 524 kr. — en ökning fyra gånger om — visar att tillståndet är föga tillfredsställande.

Man kan påkalla expropriation. Javäl, det kan sägas. Men om man känner den enskilde markägaren, vet man, att han i det längsta drar sig för att påkalla expropriationsförfarande. Låt mig också säga att detta förfarande i sin nuvarande form icke innebär tillräcklig trygghet för den rättssökande, därför att det kan lämna så väsentligt olika och ojämna resultat. Vi ha väntat på en reform av själva expropriationsinstitutet, men även den har låtit vänta på sig.

Jag vill såsom representant för ett län, som har mycket stark känning av dessa ingrepp på grund av de expanderande kraftledningsanläggningarna, framhålla nödvändigheten av att det pågående utredningsarbetet påskyndas och att vi få mer tillfredsställande regler för ersättningen än dem som gälla nu. Bonitetsregeln vid värdering av skogsmark lämnar som sagt mycket ojämna och orättvisa resultat.

Herr EDBERG: Herr talman! Jag har begärt ordet för att i någon mån belysa hur det förhåller sig på andra orter än dem, som här omnämnts.

Jag tillhör ju Västernorrlands län, där vi ha en hel del kraftledningar, som gå igenom skogen och göra oerhört stor skada. Jag förstår mycket väl, att man inte kan hejda kraftledningsutbyggandet till städer och samhällen i vårt land, men interpellanten efterlyste i sammanhanget en rättvisare ersättning till markägarna, och det är på den punkten jag tror att herr statsrådet måste försöka åstadkomma en rättelse. Det kan inte vara riktigt att några få skogsägare på detta sätt skola förlora kanske den bästa mark de ha. Skogen representerar i alla fall ett stort kapital. Särskilt i Norrland, där vi ha långsträckt skogsskiftet, kan en sådan gata komma att praktiskt taget helt spoliera vederbörandes skog.

Jag har varit medlem av en expropriationsnämnd, så att jag vet vad jag talar om när jag påstår, att vattenfallsstyrelsen inte tillämpar rättvisa normer. År 1947 var jag med om en expropriation. Ungefär hälften av skogsägarna hade tagit en uppgörelse med vattenfallsstyrelsen, men den andra hälften lät exproprieras. Vi hade fullt sakkunnigt folk i nämnden, så det var omöjligt att angripa vår värdesättning. Vattenfallsstyrelsen begärde i alla fall år 1947, att 1921 års priser på virke skulle tillämpas, dvs. 17 öre per kubikfot — trots att priset då var en krona! Man måste förstå att folk ute i bygderna blevo ganska upprörda, och det slutade också med att dessa markägare fingo betalt efter enkronaspriset. Men de andra skogsägarna, som hade gjort upp med Vattenfall, fingo endast ungefär hälften av detta belopp. Det kan inte vara riktigt, att vattenfallsstyrelsen på detta sätt skall vilseleda jordbrukarna och skogsägarna; jag skulle kunna gå ännu längre än att använda ordet vilseleda, men det får vara i detta sammanhang.

Herr statsrådet säger, att det går an att använda expropriation, och det är

Svar på interpellation ang. värderingen av skador å skogsmark vid kraftledningsanläggningar, m. m.

ju alldeles riktigt, och det kommer också alldeles säkert att bli expropriation i Norrland vid en hel del kraftledning- ar. Men är det nödvändigt att kasta bort en hel mängd pengar, som staten får betala? Är det inte lämpligare att vattenfallsstyrelsen gör upp på ett rättvist sätt med skogsägarna utan denna expropriation, som kostar en massa pengar för staten? Jag kan inte förstå annat än att det skulle vara till båda parternas båtnad, om man kunde göra upp frivilligt.

Jag har hoppats och trott, och jag tror ännu, att generaldirektören i Vattenfall, bara han blir varm i kläderna, som man skulle kunna säga, skall kunna reda upp detta så att vi slippa detta trassel i skogsbygderna. I annat fall riskeras att allt förtroende för vattenfallsstyrelsen försvinner. Det kan naturligtvis inte vara riktigt, att t. ex. de tjänstemän, som fara omkring ute i socknarna, skola försöka, jag tvekar inte att säga vilseleda allmänheten vid uppgörelserna. Jag skulle vilja vädja till kommunikationsministern att han allvarligt intresserar sig för denna fråga, och jag är övertygad, att om den nuvarande generaldirektören i Vattenfall får klart för sig hur saken ligger till, kommer han att ordna så, att rimliga uppgörelser i fortsättningen träffas på detta område.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet NILSSON: Herr talman! Jag kan naturligtvis inte göra något annat än understryka, att min uppfattning är den, att markägarna skola erhålla ersättning till fulla värdet, när man tar deras skog i anspråk för framdragande av kraftledning.

Jag skulle tro, att det var denna min allmänna inställning som gjorde, att man av det interpellationssvar, som jag avgav i frågan föregående år, drog den slutsatsen, att jag var välvilligt inställd

till det hela. Jag hyste då den åsikten, att man skulle kunna avvakta utredningsresultatet och därpå utforma provisoriska regler för fastställande av värdena. Det har emellertid visat sig — beklagligt nog enligt mitt förmenande — att skogsforskningsinstitutet inte kunnat utarbeta sådana provisoriska tabeller för beräkning av värdena, och det är detta faktum som gör, att mitt svar i dag kanske verkar mer avvisande. Min inställning har emellertid inte därmed förändrats. Jag har endast konstaterat faktum. I avvaktan på att utredningen blir färdig har jag hänvisat till att man kunde använda sig av expropriationsförfarande. Det är detta, som jag sade i mitt svar.

Jag har inte haft några möjligheter att närmare kontrollera de olika fall, som naturligtvis kunna anföras, där man tycker att orättvisor blivit begångna. Men de uppgifter jag fått, bl. a. av de sakkunniga, ha gått ut på att det endast är i undantagsfall, som den erbjudna ersättningen har höjts, sedan expropriationsnämnd fått värdesätta skogen, i jämförelse med det erbjudande man tidigare erhållit, exempelvis ifrån vattenfallsverket.

I anledning av herr Edbergs anförande vill jag bara säga, att de sakkunniga förklarat, att de skulle vara färdiga med sitt utredningsarbete 1948. Jag hoppas således, att vi sedan skola komma fram till ett mera tidsenligt värderingsförfarande. I avvaktan härpå kan man ju föranstalta om förskotts- betalning och låta den slutliga uppgörelsen anstå till de nya uppskattningsnormerna fastställts. Detta är den utväg, som jag har velat anvisa, intill dess de sakkunniga bli färdiga med sitt betänkande och kunna lägga fram sitt förslag.

Vad därefter beträffar de synpunkter, som framförts av herr Pettersson i Ersbacken, vill jag göra kammarens ärade ledamöter uppmärksamma på att

Svar på interpellation ang. värderingen av skador å skogsmark vid kraftledningsanläggningar, m. m.

under den föregående interpellationsdebatten framhöll någon talare önskvärdheten av att det inte huggs upp för många kraftledningsgator, utan att man bör kunna draga de nya ledningarna i de gator, som redan finnas. Jag lovade i anslutning härtill att närmare undersöka möjligheterna i detta avseende. För min del tror jag, att det nog kommer att möta mycket stora tekniska svårigheter, om man vill följa herr Petterssons i Ersbacken rekommendation, nämligen att man skall dra kablar eller lägga ledningarna högt över trädtopparna så som han påstod att man gör i Amerika, men så mycket tror jag emellertid man kan göra som att man i många fall kan använda sig av de gator, som redan finnas, när nya kraftledningar skola dragas fram.

Jag kan utöver det anförda meddela, att inga nya kraftledningar numera framdragas förr än planerna granskats i departementet. Vi ha där efter den debatt, som ägde rum i kammaren föregående år, bl. a. riktat vederbörande myndigheters uppmärksamhet på denna sak, och jag tror, att man i det avseendet har gjort vad som göras kan för att skog inte i onödan skall skövlas.

Herr **JOHNSSON** i Kastanjegården: Herr talman! Även jag vill begagna tillfället att instämma i de synpunkter, som framförts av den ärade interpellanten, och jag vill säga, att jag med stor tillfredsställelse noterar statsrådets uppgifter om vad som göres på detta område.

Det är givet att de flesta, som yttrat sig i denna debatt, varit norrlänningar, men även i södra Sverige har man anledning att påtala de besvärligheter, som följa med framdragandet av kraftledningar. Jag syftar nu förutom på den skadegörelse, som åstadkommes på skogen, även på de olägenheter, som åsamkas de samhällen, där en kraft-

ledning går fram. När herr Svensson i Vä interPELLerade i följ, påpekade jag detta förhållande, och jag skulle i dag, liksom jag gjorde då, vilja vädja till statsrådet att uppmärksamt följa denna sak.

När våra tätorter växa ut genom att länsarkitekterna planera nya områden för avstyckning och nya hus byggas, kommer man ofta i kontakt med kraftledningarna. Jag måste ju medge, att kraftverksbolagen mycket gärna tillfälligtvis både flytta gamla ledningar och lägga ner kablar, men det sker på markägarens eller tomtköparens bekostnad. Det kan emellertid inte vara rimligt att en tomt skall fördyras vare sig för säljaren eller för köparen, därför att bolaget haft någon utgift i detta avseende. Jag anser, att sådana bestämmelser böra utfärdas, att bolagen kunna åläggas att på egen bekostnad flytta redan befintliga ledningar, så att inte detta fördyrar markägarens kostnader eller hindrar samhällenas normala utveckling.

Herr talman! Jag har med det anförda endast velat fästa statsrådets uppmärksamhet på de besvärligheter, som kunna åsamkas tätorterna och deras närmaste omgivning genom de kraftledningar, som där äro framdragna.

Herr **HEDLUND** i Rådom: Herr talman! Såvitt jag förstär pekade kommunikationsministern i interpellationssvaret på ett visst förhållande, som icke är tillfredsställande vid skaderegleringen. Det är kapitaliseringsprocenten. Den är en synnerligen viktig sak i detta sammanhang. Kapitaliserar man efter 5 procent och alltså multiplicerar den årliga skadan med 20, får man bara hälften så mycket i betalning, som om man kapitaliserar efter 2,5 procent och multiplicerar det årliga skadebeloppet med 40. Visserligen uppger statsrådet, att man kompenserar mark-

Svar på interpellation ang. värderingen av skador å skogsmark vid kraftledningsanläggningar, m. m.

ägarna för dessa förluster genom att fingera, att den årliga skadan är större än den verkligen är. Och det är möjligt, att man förfarit så i en del fall, men jag kan väl knappast tänka mig, att det genomgående gjorts på det sättet. Så mycket är väl dock klart, att markägarna utgå från den kapitaliseringsprocent som angivits och då tycka, att det hela ter sig ganska orättvist.

Här rör man sig väl på ett område, där några långvariga utredningar av skogsforskningsinstitutet eller andra institutioner icke hade varit behövlige för en ändring. Det hade väl bara erfordrats att giva vissa direktiv om att tillämpa en kapitaliseringsprocent, som mera ansluter sig till de reella förhållandena än den hittills tillämpade, som hör en länge sedan förgången tid till, då räntenivån var en helt annan än i dag.

Utredningar av detta slag kunna ju dröja mycket längre än man räknat med, och det kan bli på det sättet även med den utredning, som skogsforskningsinstitutet skall avlämna. Det kan komma något oförutsett emellan och visa sig svårare att utreda saken än man trott. Därför vill jag hemställa till kommunikationsministern att överväga, om det ej i avvaktan på den slutliga utredningen kan vara lämpligt att göra en ändring i fråga om kapitaliseringsprocenten. Det blir en god provisorisk lösning, som i varje fall måste väsentligt förbättra förhållandena.

Herr **EDBERG**: Statsrådet nämnde, att det skulle kunna gå att få förskottsbetalning. Det är klart, att det vore mycket bra. Men då vill jag fråga en sak: Om det är så, att vattenfallsstyrelsen lämnat förskottsbetalning till markägarna och dessa sedan ej kunna godtaga vattenfallsstyrelsens erbjudande, kunna markägarna då begära expropriation trots att de fått förskottsbetalning? Det

är mycket viktigt att få klart besked i denna fråga, ty i annat fall är det klart, att markägarna icke kunna taga emot förskott utan måste avvakta expropriation.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **NILSSON**: Beträffande herr Hedlunds i Rådombeskrivelse senaste inlägg, så säger mig gammal erfarenhet, att man icke utan vidare bör utgå ifrån att en utredning ej skall bli färdig till den tidpunkt den lovat. I samma ögonblick jag utgår från detta finns alltid risk för att utredningsarbetet fördröjes. Eftersom utredningen lovat att vara färdig 1948, böra vi taga fasta därpå. Jag vill icke nu avge något löfte, som kan medföra att utredningen skulle kunna tolka det så, att man både i riksdagen och i regeringen räknar med att utredningsarbetet ej blir färdigt under innevarande år.

Vad angår herr Edbergs fråga är det klart, att den berör en i och för sig viktig angelägenhet. Det kan vara en för vederbörande markägare avgörande sak. Men om man, när man tar emot förskottsbetalning, utgår ifrån att de nya uppskattningsnormerna, sedan de en gång godkänts av statsmakterna, komma att tillämpas vid värderingen, tycker jag, att det borde te sig ganska pålitligt och tillfredsställande för vederbörande markägare.

Herr **EDBERG**: Vad statsrådet sade kan vara riktigt, men man är icke säker på vilken betalningsnorm det blir. Det kan bli något liknande det vi ha nu. Det är klart, att en markägare icke kan låsa sig under sådana förhållanden.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6.

Föredrogos var efter annan följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilan-

Interpellation ang. obligatorisk olycksfallsförsäkring för självständiga företagare och deras familjemedlemmar.

de propositioner; och hänvisades därvid

§ 9.

till statsutskottet propositionerna:

nr 221, angående upprättande av en medicinsk högskola i Göteborg;

nr 222, angående vissa byggnadsfrågor m. m. inom ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 223, angående vissa anslag under åttonde huvudtiteln å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48; och

nr 225, med förslag till nya avlösningsreglementen m. m.;

till behandling av lagutskott propositionen nr 226, med förslag till lag om ändrad lydelse av 111 § byggnadslagen;

till bankoutskottet propositionen nr 228, angående pension åt vissa justerare av mått och vikt m. fl.;

till statsutskottet propositionen nr 229, angående godkännande av avtal mellan Kungl. Maj:t och kronan samt Stockholms stad angående mark inom Kaknäsområdet och å Långholmen i Stockholm; samt

till konstitutionsutskottet propositionen nr 230, med förslag till tryckfrihetsförordning m. m.

§ 7.

Föredrogs och remitterades till behandling av lagutskott den på bordet liggande motionen nr 514 av herr *Eriksson* i Stockholm.

§ 8.

Föredrogs, men bordlades åter utrikesutskottets utlåtande nr 9, konstitutionsutskottets utlåtande nr 20, statsutskottets utlåtanden nr 89—95, bevillningsutskottets betänkanden nr 38 och 39, bankoutskottets utlåtanden nr 28 och 29, första lagutskottets utlåtande nr 32, andra lagutskottets utlåtanden nr 24—27 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 12—14 och 21.

Herr **HALLÉN** erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren ville besluta, att tiden för avgivande av motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 230 måtte med hänsyn till ärendets omfattning utsträckas till det sammanträde, som infaller näst efter femton dagar från propositionens avlämnande.

Kammaren biföll denna hemställan.

§ 10.

Avlämnades följande motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 212, med förslag till lag angående ändring i lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m. så ock om fortsatt giltighet av samma lag, m. m., nämligen av:

fru *Ewerlöf* och fru *Möller*, nr 515, herrar *Mosesson* och *Svensson* i Ljungskile, nr 516,

herr *Adolfsson m. fl.*, nr 517, samt herr *Johansson* i Kastanjegården *m. fl.*, nr 518.

Dessa motioner bordlades.

§ 11.

Interpellation ang. obligatorisk olycksfallsförsäkring för självständiga företagare och deras familjemedlemmar.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr **HEDLUND** i Rådom, som yttrade: Herr talman! Åtskilliga betydelsefulla sociala reformer ha blivit genomförda under senare tid. En synnerligen angelägen sådan låter emellertid alltjämt vänta på sig. Den ekonomiska trygghet, som den obligatoriska olycksfallsförsäkringen innebär, är framför allt för stora delar av landsbygdsbe-

Interpellation ang. obligatorisk olycksfallsförsäkring för självständiga företagare och deras familjemedlemmar.

folkningen och särskilt då dess ungdom fortfarande endast ett skådebröd, som blott andra få äta av. Det är en betydande grupp människor, som på detta sätt befinna sig i en pariasklass. Bara bland jordbrukarbefolkningen finnas stora skaror. Det är ju så, att närmare en tredjedel av landets befolkning har sin utkomst i jordbruket och att av allt arbete inom näringsgrenen omkring två tredjedelar utföras av jordbrukaren själv, hustrun och barnen. Dessa siffror ge för jordbrukets vidkommande en uppfattning om storleksordningen av den grupp människor, som sakna detta skydd.

Det borde uppenbarligen vara en hederssak att tillse, att olycksfallsförsäkringslagen kompletterades i förevarande hänseende. Gång efter annan har frågan också varit uppe i riksdagen, bl. a. i anledning av en interpellation under 1945. Socialministern framhöll vid detta tillfälle i sitt svar inledningsvis, att problemet om de hemmavarande barnens inordnande under den sociala olycksfallsförsäkringen liksom det närliggande spørsmålet om försäkring av självständiga yrkesidkare vore mycket svårlost. Han yttrade emellertid vidare, att efter ett genomförande av den allmänna obligatoriska sjukförsäkringen frågan finge anses komma i ett gynnsammare läge, i det denna försäkring innebure ett visst skydd även mot följderna av olycksfall i arbete, men att även därefter spørsmålet om skydd vid invaliditet och dödsfall återstode att lösa, något som dock vore beroende av sättet för folkpensionsreformens genomförande.

Vad chefen för socialdepartementet sålunda uttalat ger närmast vid handen, att enligt hans mening förevarande spørsmål bör lösas på det sättet, att för de grupper av arbetare, som jag här berört, sjukförsäkringen samt folkpensionen med någon påbyggnad finge anses till fyllest.

För egen del hyser jag tvivel om lämpligheten av en sådan ordning och särskilt då beträffande de — visserligen vagt — skisserade grunderna för invaliditets- och dödsersättningen. Då jag därjämte har den uppfattningen, att för ifrågavarande grupper sistnämnda ersättning bör kunna utgå helt efter olycksfallsförsäkringslagens grunder, anser jag det önskvärt att man vid socialvårdskommitténs utredning i ämnet tager sikte på att nå fram till en sådan lösning.

Under hänvisning till ovanstående hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet rikta följande frågor:

1. Är statsrådet i tillfälle meddela, om förslag till nästa års riksdag kan väntas om en lagstiftning, innebärande att ersättning i följd av olycksfall i arbete utgår vid sådant olycksfall, som drabbar självständiga företagare, deras hustrur eller barn?

2. Är statsrådet i tillfälle att meddela, huruvida den utredning i ämnet, som nu torde pågå, tar sikte på en ersättning, som är fullt likvärdig med den som utgår till anställda?

Denna anhållan bordlades.

§ 12.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 153, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tionde huvudtiteln gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1948/49 till bidrag till svenska textiltforskningsinstitutet;

nr 154, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 till täckande av vissa kostnader för Svenska skifferoljeaktiebolagets verksamhet;

nr 155, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fullmakt att i arbetslöshetsbekämpande syfte igångsätta arbeten, för vilka anslag uppförts å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47;

nr 156, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till landsfiskalerna m. fl.: avlöningar;

nr 157, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av allmänna arvsfondens rätt till arv, m. m., jämte i ämnet väckta motioner;

nr 158, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till stipendier för blivande distriktstandläkare m. fl.;

nr 159, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskrivning av vissa fordringar, redovisade såsom proprietalanser i medicinalstyrelsens räkenskaper;

nr 160, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående upptagande å riksstaten för budgetåret 1948/49 av ett underskott för luftfartsfonden;

nr 161, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen beträffande diverse kapitalfonder gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1948/49, i vad propositionen avser väg- och vattenbyggnadsverkets förrädsfond;

nr 162, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen beträffande fonden för förslag till statsverket gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1948/49 till förskott till vissa plankostnader m. m.;

nr 163, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa under järnvägsstyrelsens förvaltning stående fastigheter;

nr 164, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att tillerkänna Luosavaara-Kiirunavaara aktiebolag samt Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelö-

sund rätt till viss malmbrytning utöver i gällande malmbavtal medgivna kvantiteter, jämte i ämnet väckt motion;

nr 165, i anledning av väckt motion angående ersättning till chauffören V. Bjurman för bilskada vid motorplogning;

nr 166, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till metallografiska institutet;

nr 167, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48, i vad propositionen avser utrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 168, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 169, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1948/49 m. m.;

nr 170, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgivande av livränta till Elisabeth Kjellbing m. m., såvitt propositionen angår befrielse för Carl Gustav Höberg från viss återbetalningsskyldighet till kronan;

nr 171, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 172, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1948/49 till dövstumskolorna;

nr 173, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till överstyrelsen för yrkesutbildning;

nr 174, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till konstfackskolan; och

Svar på interpellationer och fråga ang. byggnadsverksamheten på landsbygden, m. m.

nr 175, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till nybyggnad för statens rättsläkarstation i Stockholm.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 5.04 em.

In fidem

Gunnar Britth.

Onsdagen den 5 maj.

Kl. 11 fm.

§ 1.

Justerades protokollen för den 28 sist-
lidna april.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren in-
komna läkarintyg:

Härmed intygas, att pastor J. W.
Johnsson på grund av undersökning för
cirkulationsrubbnig varit oförmögen
till arbete under tiden 28/4—6/5 1948.

Stockholm 4 maj 1948.

N. Svartz,

leg. läk., prof.

Kammaren beviljade herr Johnsson i
Stockholm ledighet från riksdagsgöromå-
len under tiden från och med den 28
april till och med den 6 maj.

Härefter meddelade herr talmannen,
att fru Björck, som vid kammarens sam-
manträde den 14 nästlidna april med
läkarintyg styrkt sig tills vidare vara
hindrad att delta i riksdagsgöromå-
len, denna dag ånyo intagit sin plats
i kammaren.

§ 3.

**Svar på interpellationer och fråga ang.
byggnadsverksamheten på lands-
bygden, m. m.**

Herr talmannen lämnade på begäran
ordet till

Herr statsrådet ERICSSON, som an-
förde: Herr talman! Med kammarens
tillstånd ha framställts *dels* interPELLA-
tioner till statsrådet och chefen för
socialdepartementet av

herr Pettersson i Dahl, som framhål-
ler, att den av myndigheterna genom
byggnadsregleringen verkställda för-
delningen av bostadsproduktionen mel-
lan städer och landsbygd medfört all-
varliga konsekvenser för landsbygdens
bostadsbyggande, och ifrågasätter, om
icke landsbygden borde tilldelas en
större byggnadskvot än den preliminärt
fastställda, samt

herr Kempe, som framhåller, att den
skärpta investeringsbegränsningen och
regleringen inom byggnadsprodukti-
onen medfört en stigande arbetslöshet
bland byggnadsarbetarna, och ifråga-
sätter, om icke med hänsyn härtill samt
till den rådande bostadsbristen den re-
striktiva bostadspolitiken borde uppta-
gas till omprövning och därmed bo-
stadskvoten utökas, samt vidare frågar,
om det kan förväntas några initiativ
från regeringen i syfte att åstadkomma
en effektivare kontroll av byggnadsma-
terialproduktionen, så att hela dess ka-
pacitet utnyttjas, samt att utbygga
byggnadsämnesproduktionen inom de
områden, där materialbristen är störst,
dels ock till mig personligen av

herr Skoglund i Umeå en enkel fråga
om i vilken omfattning den fortsatta

Svar på interpellationer och fråga ang. byggnadsverksamheten på landsbygden, m. m.

tillståndsgivningen för byggnads- och anläggningsarbeten kommer att påverka sysselsättningen, samt

herr Carlsson i Bakeröd en interpellation, huruvida ärenden angående byggnadstillstånd handläggas med nödvändig smidighet och huruvida allmänheten härvid visas det tillmötesgående, den har rätt att kräva, och om så icke skulle vara fallet, huruvida jag är beredd att medverka till en mera tillfredsställande handläggning av dessa ärenden, samt ytterligare en interpellation av samme interpellant, huruvida jag är beredd att medverka till att arbeten på enskilda vägar skola utan byggnadstillstånd kunna utföras av intressenterna själva och deras hufvud.

Jag har att inom regeringen handlägga ärenden angående byggnadstillstånd, varför det torde ankomma på mig att besvara även de till statsrådet och chefen för socialdepartementet framställda interpellationerna.

I nuvarande samhällsekonomiska läge har den investeringsbegränsning, som sker genom byggnadsregleringen, en stor betydelse för att minska klyftan mellan varutillgång och efterfrågan. Minskade investeringar representera i motsvarande mån minskad efterfrågan på varor och tjänster. Det var i insikt härom som samtliga politiska partier vid de partiledare- och rundabordskonferenser, som höllas under fjolåret, uttalade sig för lämpligheten av en återhållsam tillståndsgivning för byggnads- och anläggningsverksamheten. I överensstämmelse med denna sålunda allmänt accepterade inställning har regeringen för innevarande år fastställt en investeringsbudget för den del av byggnads- och anläggningsverksamheten, som regleras genom särskilda byggnadstillstånd, vilken budget i förhållande till fjolårets motsvarande reala investeringar representerar en minskning med drygt 300 miljoner kronor. En dylik minskning av den reala investeringsverksamheten förutsätter givetvis en

begränsning av tillståndsgivningen i år. Med hänsyn till de synnerligen omfattande investeringsbehov som föreligga på olika områden — som ge sig till känna bl. a. därigenom att hos vederbörande myndigheter nu ligga inne ansökningar om särskilda byggnadstillstånd till ett värde av icke mindre än 2 $\frac{1}{4}$ miljard kronor — har det varit synnerligen svårt att åstadkomma en sådan avvägning mellan de olika investeringsområdena inbördes, vilken ur såväl samhällelig som enskild synpunkt kan vara skäligen.

Beträffande nybyggandet av bostäder innebär investeringsbudgeten följande. Bostadsbyggandet synes i stort sett redan under den senare delen av 1945 ha uppnått den produktionsvolym, som sedermera kunnat upprätthållas under de följande åren. För landet i dess helhet har antalet färdigställda bostadslägenheter beräknats till 58 000 år 1946 och 57 000 år 1947. Av dessa ha 81 000 fallit på kvotorter och 34 000 på icke kvotorter, d. v. s. i genomsnitt per nämnda år 40 500 på kvotorter och 17 000 på icke kvotorter. Under 1948 beräknas enligt investeringsbudgeten färdigställas 39 000 lägenheter i kvotorter och 16 500 på icke kvotorter, d. v. s. i förhållande till 1946—47 proportionsvis något flera lägenheter i icke kvotorter än i kvotorter. För tidigare år än 1946 finnas ännu icke några beräkningar angående lägenhetstillskottet på landsbygden.

Beträffande den tekniska utformningen av tillståndsgivningen för bostadsbyggandet skall gälla följande. För 1948 har tidigare fastställts en preliminär ram för de s. k. kvotorterna å sammanlagt 35 000 lägenheter, vilka preliminärt fördelats på de olika orterna. Å dessa kvoter hade intill den 1 april 1948 beviljats 20 880 lägenheter, d. v. s. ca 59 %. Återstoden av dessa kvoter sammanslås med en preliminär kvot för 1949 att omfatta sammanlagt 39 000 lägenheter. Stark restriktivit

Svar på interpellationer och fråga ang. byggnadsverksamheten på landsbygden, m. m.

kommer att iakttagas vid beviljande av tillstånd i sommar å dessa kvoter i vad de avse flerfamiljshus. Under de närmaste månaderna kommer sålunda att beviljas tillstånd endast för viss egnahemsbebyggelse, som icke lämpligen kan utföras vintertid.

I fråga om bostadsbyggandet på *icke kvotorter* har tidigare fastställts en ram för 1948 å sammanlagt ca 15 000 lägenheter. Av dessa lägenheter hade intill den 1 april 1948 beviljats 4 000 eller omkring 28 %. Arbetsmarknadsstyrelsen har nu bemyndigats att under den närmaste tiden bevilja tillstånd för ytterligare lägenheter å icke kvotorter, så att den för dessa orter fastställda preliminära tillståndsramen för 1948 utnyttjas till omkring 60 %, d. v. s. ytterligare tillstånd kommer att lämnas för inemot 5 000 lägenheter i icke kvotorter. Härvid kommer liksom i kvotorterna att inräknas de barnrikehus och pensionärshem, som utföras enligt generella byggnadstillstånd. I första hand kommer tillstånd att beviljas för egnahemsbebyggelse, som icke kan utföras vintertid. Tillstånden komma att i huvudsak fördelas i enlighet med de tidigare fastställda preliminära länskvoterna för 1948. Att antalet under 1948 färdigställda lägenheter i icke kvotorter, trots den restriktiva tillståndsgivningen, kommer att uppgå till omkring 16 500, är beroende på avarbetningen av den tidigare eftersläpningen i beviljade tillstånd. Sedan denna reserv avarbetats, torde för icke kvotorter en väsentligt vidare ram böra tillämpas för tillståndsgivningen för 1949 års bebyggelse.

Herr Pettersson i Dahl har i sin interpellation framfört påståendet, att landsbygden skulle ha missgynnats i fråga om bostadsbebyggelsen. Till stöd härför åberopar han, att medan ca hälften av befolkningen bor på landsbygden, en i förhållande till befolkningsfördelningen mellan städer och landsbygd oproportionerligt stor andel av bostads-

bebyggelsen med myndigheternas medverkan tillåtes ske i större städer och samhällen. Interpellantens tankegång i denna fråga synes överensstämma med herr Nilsons i Spånstad m. fl. motion i andra kammaren (nr 286/1947), vari framhölls, att tilldelningen av byggnadstillstånd för bostadsbebyggelse snarast borde stå i omvänd proportion till ortens storlek för att därigenom stärka de mindre samhällenas och landsbygdens förmåga att konkurrera om arbetskraften. Jag vill emellertid i detta sammanhang erinra om att denna kammarens andra tillfälliga utskott i sitt utlåtande över nyssnämnda motion anförde bl. a., att utskottet för sin del icke kunde finna annat än att fördelningen av byggnadstillstånd skedde med största hänsynstagande till landsbygdens intressen, samt hemställde, att motionen ej måtte till någon kammarens åtgärd föranleda, vilket också blev kammarens beslut. En omläggning av grunderna för fördelningen av den totala bostadskvoten, vilken för närvarande sker under hänsynstagande till beräknat hushållstillskott och nettoinflyttning, synes icke försvarlig. Det anmälda nybyggnadsbehovet på landsbygden har icke heller den storleksordning som man kunde föranledas tro av herr Petterssons i Dahl interpellation. Det förhåller sig nämligen så att de nu inneliggande ansökningarna om byggnadstillstånd för bostadsbebyggelse innefatta uppförande av 45 000 lägenheter på kvotorterna men endast 8 000 på icke kvotorter.

Herr Pettersson i Dahl har vidare påtalat variationerna i medelstilldelningen till egnahemsnämnden i Hallands län, ävensom att igångsättnings-tillstånd nu erfordras för egnahemsbyggen och härjämte framhållit, att det föreligger ett stort behov av sanering av landsbygdens bostadsbestånd. I denna fråga torde endast böra framhållas, att det är naturligt att bidragen till egnahemsnämnderna anpassas efter

Svar på interpellationer och fråga ang. byggnadsverksamheten på landsbygden, m. m.

investeringspolitiken och sålunda bli föremål för en motsvarande nedskärning. Förutom särskilt byggnadstillstånd erfordras numera även igångsättningstillstånd av länsarbetsnämnd för egnahemsbyggen. Detta står helt i överensstämmelse med myndigheternas beslut att till de lokala arbetsmarknadsorganen decentralisera tillsynen av att icke byggnadstillstånden släppas fram till utförande i annan takt än som lämpligen bör ske med hänsyn till de aktuella förhållandena beträffande sysselsättningen för byggnadsarbetarna inom länet. Det föreligger emellertid ett beslut av Kungl. Maj:t den 5 december 1947, varigenom generellt byggnadstillstånd meddelats för schaktnings-, sprängnings- och planeringsarbeten samt grundarbeten, allt avseende egnahemsbyggnad för eget stadigvarande bruk, som av någon utföres utan anlitan av annan arbetskraft än hemmavarande familjemedlemmar. Standardförbättringen av det äldre bostadsbeståndet skärper konkurrensen om materialtillgångarna på ett i dagens läge icke önskvärt sätt. I huru stor omfattning bostadsförbättringsverksamheten på landsbygden tar material i anspråk är icke utrett, men det är naturligt att det erfordras virke, cement, radiatorer m. m. för denna verksamhet. Det är mot bakgrunden av dessa förhållanden man har att se bl. a. åtgärden att upphäva det tidigare gällande generella byggnadstillståndet för den bostadsförbättringsverksamhet, som bedrivs med lån från egnahemsnämnd. Det torde emellertid icke föreligga någon risk för att bostäderna på landsbygden i fortsättningen icke skola kunna i erforderlig mån underhållas genom reparationer, ty utan byggnadstillstånd få alltjämt utföras sådana reparations- och underhållsarbeten, vartill erfordras högst tre arbetare, samt de om- och tillbyggnadsarbeten, som utföras med anlitan enbart av hemmavarande familjemedlemmar. Till allmän belysning

av ianspråktagandet över huvud taget av varor för upprustning och renovering av befintliga fastigheter kan exempelvis nämnas, att av de 75 000 elektriska spisar, som årligen tillverkas här i landet, exporteras endast 5 000—6 000, medan 30 000 gå till nybyggda fastigheter och återstoden eller hälften av årsproduktionen torde till övervägande del installeras i redan befintliga fastigheter.

Försörjningen med byggnadsmaterial har under de senaste åren varit ganska knapp på många viktiga områden. Materialtillgången har icke motsvarat den stora efterfrågan, som den förhållandevis rikliga tillståndsgivningen under exempelvis 1946 medförde. Leveranstiderna förlängdes avsevärt och detta har i sin tur inverkat på tiden för byggnadsföretagens färdigställande. Det är sålunda i detta förhållande — förutom den stränga vintern 1947 — som man har att söka orsaken till den stora eftersläpningen av ca 20 000 icke färdigställda lägenheter vid årsskiftet 1947/48. Som ytterligare förklaring kan påpekas, att tillståndsgivningen för bostadsbebyggelsen under början av 1947 kanske varit väl frikostig i förhållande till tillgången på material och arbetskraft. Herr Kempe gör sig sålunda skyldig till ett fatalt missförstånd i sin interpellation, då han påstår att eftersläpningen säkerligen till avsevärd del är ett resultat av den senare tidens restriktiva bostadspolitik. Materialförsörjningen har dock genom den återhållsamma tillståndsgivningen i vissa avseenden förbättrats under den senaste tiden, vilket bl. a. givit sig till känna i kortare leveranstider beträffande ett flertal material.

Sysselsättningen inom byggnadsverksamheten har under de senaste åren karakteriserats av en successivt ökande byggnadsarbetarkår. Trots den utjämning av sysselsättningen som kunnat åstadkommas genom byggnadsregleringen äro svängningarna alltjämt av-

Svar på interpellationer och fråga ang. byggnadsverksamheten på landsbygden, m. m.

sevärda. Detta belyses av att inventeringar av antalet sysselsatta byggnadsarbetare givit till resultat 197 000 arbetare den 1 augusti i fjol mot 130 000 arbetare den 1 februari i år. Det är tydligt att åtskilliga av de under högsäsongen i fjol sysselsatta byggnadsarbetarna varit sådana som kommit från andra yrkesområden. Lika klart torde vara att huvudparten av dessa arbetare under vinterhalvåret tydligen ha återgått till sitt ursprungliga yrke eller annan sysselsättning än byggnadsarbete, ty eljest skulle arbetslöshetssiffrorna ha varit av helt annan storleksordning än som nu är fallet.

En statistik över arbetslösheten i byggnadsfacken i hela riket under åren 1938—1939 och 1944—1947 utvisar att sysselsättningen inom byggnadsbranschen varit avsevärt högre under de senare åren än under nyssnämnda förkrigsår. Säsongarbetslösheten har varit endast hälften eller mindre än hälften av vad den var under högkonjunkturen 1938—1939. Fackförbundens statistik är ännu icke klar för senare tid än årsskiftet 1947/48, men den utvisar, att då var arbetslösheten inom byggnadsfacken av mindre omfattning än tidigare vid denna årstid under här ifrågasvarande sexårsperiod. Av inhämtade uppgifter från fackföreningarna på vissa större orter framgår, att ännu den 1 mars i år var den genomsnittliga arbetslösheten icke större än föregående vinter.

Ett av de mål som man avser att nå genom inskränkningen av investeringarna i byggnads- och anläggningsverksamhet är att ge de områden inom det svenska näringslivet som nu icke kan utnyttja hela sin produktionskapacitet till följd av brist på arbetskraft möjlighet till täckning i detta avseende. Härigenom skulle varutillgången kunna ökas och riskerna för prisstegringar motverkas. Det förhåller sig emellertid naturligen så att intresset inom byggnadsarbetarkåren att antaga annat arbete är förhållandevis ringa — ehuru

hittills ca 5 000 byggnadsarbetare ha övergått till annan verksamhet — men vad som är värre är att företagarna inom andra näringar icke visat sig särskilt angelägna att taga vara på de möjligheter till täckande av arbetskraftsbehovet som nu yppas. De söka i stället i första hand erhålla yrkeskunnig arbetskraft, men att lyckas härmed är icke lätt, då denna mestadels redan är helt sysselsatt. Det måste åstadkommas en förändring i bedömningen av arbetskraftsproblemet därhän att företagen anställa även icke yrkeskunnig arbetskraft och successivt utbilda den att fylla sin nya arbetsuppgift. Jag är fullt medveten om att det är en både lång och svår väg att gå innan vi kunna se en ljusning i hithörande frågor. Att emellertid, som herr Kempe ifrågasätter, ge upp inför de svårigheter som möta och i stället gå in för ett ökat bostadsbyggande verkar föga realitetsbetonat, icke minst därför att ett sådant handlingssätt skulle motverka det resultat som man vill nå med investeringsbegränsningen. De inträdda förbättringarna i materialleveranserna skulle jämväl omintetgöras genom en dylik åtgärd. Att hindra detta genom en som herr Kempe efterlyser ökad kontroll över byggnadsämnesproduktionen är en fråga på förhållandevis lång sikt. Detta problem faller för övrigt till viss del inom ramen för 1947 års byggnadsmaterialutrednings verksamhet, vartill jag får hänvisa.

Vad beträffar utsikterna för den kommande sysselsättningen för byggnadsarbetarkåren, vilka efterfrågas av herr Skoglund i Umeå, rör man sig med förhållanden som äro svåra att överblicka. Det är ofrånkomligt att en nedskärning av den reala investeringsverksamheten med ca 15 % i år i förhållande till fjolåret kommer att resultera i minskad efterfrågan på byggnadsarbetare. Resultatet härav kommer att bli att en del byggnadsarbetare småningom komma att befinna sig i den situationen, att de

Svar på interpellationer och fråga ang. byggnadsverksamheten på landsbygden, m. m.

icke kunna erhålla fortsatt arbete inom byggnadsverksamheten. För att i möjligaste mån förebygga svårare omställningsproblem har inlett ett fortlöpande samarbete mellan arbetsmarknadsparterna och arbetsmarknadsorganen. Byggnadsfackförbunden ha rekommenderat sina lokala avdelningar att i här berörda sammanhang tillämpa den inom arbetslivet allmänt vedertagna regeln, att de byggnadsarbetare, som varit länge i facket, skola äga företrädesrätt till byggnadsarbete vid minskad arbetstillgång inom byggnadsverksamheten. Övergång till andra yrkesområden bör sålunda i första hand bli aktuell för de arbetare, som börjat inom byggnadsverksamheten först under de senaste åren. Att förutsäga huru många arbetare som så småningom komma att bli utan fortsatt sysselsättning inom byggnadsverksamheten kan jag icke åtaga mig. Gissningarna i detta avseende röra sig inom förhållandevis vida gränser. Den politik för tillståndsgivningen som avses att tillämpas i år, d. v. s. fortsatt restriktivitet under det första halvåret, skulle emellertid kunna tänkas få den gynnsamma effekten att de arbetare, som normalt vid sommarhalvårets början lämna sin vintersysselsättning inom andra yrken för att övergå till byggnadsarbete, i år skola bli avsevärt färre än tidigare. Om utvecklingen går i sådan riktning skulle man undvika en överrörlighet på arbetsmarknaden och vinna ökade möjligheter att hålla den återstående byggnadsarbetarkåren någorlunda jämnt sysselsatt under vinterhalvåret genom en något rikligare tillståndsgivning under hösten. Lyckades det för myndigheterna att uppnå ett sådant resultat, vore åtskilligt vunnet i syfte att åstadkomma stabila förhållanden.

Byggnadsregleringen har under årens lopp utvecklats att få allt större omfattning och omspanner nu huvuddelen av all den byggnadsverksamhet som bedrivs. Det har dock inte varit möjligt

eller ens lämpligt att i motsvarande utsträckning utöka den personal, som handlägger dessa ärenden. Arbetsbelastningen är sålunda stor, och den press tjänstemännen utsätts för från allmänhetens sida i anledning av bl. a. den metod med bordläggning av ärenden, som nu måste tillämpas beträffande flertalet tillståndsansökningar, har givetvis icke kunnat undgå att väcka irritation. Det ligger också i sakens natur, att när myndigheterna i sin angelägenhetsprövning av ansökningar komma till annat resultat än vad sökanden hemställt om, detta medför irritation och olust över lagstiftningen och dess tillämpning. Beträffande herr Carlssons i Bakeröd interpellation i denna fråga får jag framhålla, att jag är av den uppfattningen, att ansökningarna om byggnadstillstånd av vederbörande tjänstemän behandlas på ett i stort sett tillfredsställande sätt. Detta utesluter likväl icke att misstag kunna begås såväl inom denna verksamhet som eljest, och jag är överens med herr Carlsson i Bakeröd om att handläggningen av det tillståndsärende, som avses i den av honom gjorda interpellationen, icke varit tillfredsställande. Jag har emellertid låtit mig övertygas om att detta berott på en »olyckshändelse» och avser fördenskull icke att åstadkomma någon ändring i de bestämmelser, som utfärdats för handläggningen av ansökningar om byggnadstillstånd.

Vad slutligen beträffar herr Carlssons i Bakeröd andra interpellation om ett uppmjukande av byggnadsregleringen i vad den avser utförande av enskilda vägar vill jag framhålla, att generellt byggnadstillstånd den 16 april 1948 utfärdats att under vissa förutsättningar gälla för utförande av sådan enskild väg, som har till huvudsakligt ändamål att främja utforsling av skogsprodukter. Erfarenheten har emellertid givit vid handen, att tillkomsten av anläggningsarbeten i skogs- och jordbruksbygd verkar störande på arhetskraftsförhållan-

Svar på interpellationer och fråga ang. byggnadsverksamheten på landsbygden, m. m.

dena så tillvida som den i skogen eller jordbruket sysselsatta arbetskraften gärna söker sysselsättning vid anläggningsarbetet i fråga. Med hänsyn såväl härtill som till svårigheterna att i ett generellt tillstånd draga gränser mellan enskilda vägar av olika angelägenhetsgrad synes ett generellt medgivande för andra enskilda vägar på sätt interpellanten ifrågasätter för närvarande icke vara tillrådligt. Däremot är jag beredd att medverka till att om en enskild väg av det slag varom här är fråga kan utföras av intressenterna eller hos dessa för andra arbetsuppgifter anställda utan att andra nyttiga arbeten eftersätts eller nyanställning av arbetskraft i anledning av vägarbetet företages och intet eller ringa material åtgår, särskilt byggnadstillstånd må kunna beviljas utan hänsynstagande till om utrymme finnes inom investeringsbudgeten för nämnda ändamål.

Herr talman! Med denna redogörelse anser jag mig ha svarat på interpellationerna och den framställda frågan.

Härefter yttrade:

Herr PETERSSON i Dahl: Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet Ericsson få frambära mitt tack för att han besvarat min interpellation. Jag tillåter mig också tacka för den sakliga redogörelse som han lämnat angående de i interpellationen berörda problemen, vilka onekligen höra till samhällets allra största problem. Byggnads- och bostadsförbättringsverksamheten äro ju ständigt återkommande föremål för debatter här i riksdagen.

Min interpellation har föranletts av att jag och många andra ha ansett, att landsbygden blivit eftersatt i förhållande till tätorterna vid fastställandet av byggnadskvoter. Jag tillåter mig här säga, såsom jag och andra med mig många gånger tidigare framhållit från denna talarstol, att statsmakterna vid den rent principiella bedömningen av dessa frågor synas vara mer restriktiva

i fråga om bostadsbyggande på landsbygden än i tätorterna. Jag anser denna inställning vara oriktig ur samhällets synpunkt, ty den folkmängdsförskjutning, som vi ständigt och jämt påminnas om, kommer att påskyndas genom denna statsmakternas principiella inställning. Statsrådet säger angående dessa principfrågor, att han inte kan tänka sig någon omläggning av grunderna för fördelningen av den totala bostadskvoten, vilken för närvarande sker under hänsynstagande till beräknat hushållstillskott och nettoinflyttning. En sådan ny omprövningsmetod anser statsrådet inte försvarbar.

Jag har i min interpellation pekat på vilken liten bostadskvot landsbygden tilldelats jämfört med städerna. Statsrådet har i sitt svar citerat mitt uttalande i interpellationen att ena hälften av landets befolkning, de som bo på landsbygden, i detta fall missgynnas jämfört med den andra hälften, de som bo i tätorterna. Jag har också åberopat, att i Halland landsbygden inte får mer än ungefär en tredjedel av den byggnadskvot, som städerna få, änskönt två tredjedelar av länets befolkning bo på landsbygden. Statsrådet svarar på detta, att man har ansökningar inne för 45 000 bostadslägenheter på kvotorter men endast för 8 000 på icke kvotorter. Av denna anledning anser statsrådet det icke finnas anledning att ompröva dessa principer. Jag skulle tro att statsmakterna och statsrådet Ericsson själv medverkat till detta genom att bereda möjligheter för tätorternas industrier att skaffa bostäder åt sina arbetare. Från min närmaste stad, Falkenberg, skall jag ta ett exempel, som inte torde vara obekant för statsrådet. Det var ett industriföretag, Christian Olsson, som flyttade från Köping till Falkenberg. Genom denna förflyttning fick Falkenberg med all säkerhet en större bostadskvot för att bereda lägenheter åt de inflyttade industriarbetarna. Jag skulle tro att liknande exempel kunna hämtas

Svar på interpellationer och fråga ang. byggnadsverksamheten på landsbygden, m. m.

från andra delar av landet. Den fördelning av byggnadstillståndsansökningar mellan kvotorter och icke kvotorter, som statsrådet åberopar, kan därför enligt min uppfattning inte tagas till utgångspunkt för en bedömning av dessa principiella synpunkter.

Statsrådet framhåller i sitt svar, att det fastställts en preliminär ram å 35 000 lägenheter på kvotorter och 15 000 lägenheter på icke kvotorter. Av det förra antalet ha till den 1 april 1948 beviljats 20 880 lägenheter, d. v. s. ca 59 procent. Återstoden av denna kvot sammanslås med en preliminär kvot för 1949 att omfatta sammanlagt 39 000 lägenheter. På så sätt har statsrådet redovisat alla 35 000 lägenheterna på kvotorterna. Av den fastställda ramen för icke kvotorter ha enligt statsrådets redovisning intill den 1 april 1948 beviljats 4 000 lägenheter eller omkring 28 procent. Arbetsmarknadsstyrelsen har nu bemyndigats att under den närmaste tiden bevilja tillstånd för ytterligare lägenheter å icke kvotorter, så att den för dessa orter fastställda preliminära tillståndsramen för 1948 utnyttjas till omkring 60 procent, d. v. s. ytterligare tillstånd kommer att lämnas för inemot 5 000 lägenheter i icke kvotorter. Enligt mitt sätt att läsa denna redovisning kvarstår en kvot av 6 000 lägenheter, som inte är redovisad. Statsrådet kanske kan få tillfälle att förklara detta senare.

Nu säger statsrådet, såsom det brukar sägas när vi behandla bostadsfrågor, att förbättringen av landsbygdens äldre bostadsbestånd har på ett i dagens läge icke önskvärt sätt skärpt konkurrensen om materialtillgångarna o. s. v. I hur stor omfattning bostadsförbättringsverksamheten på landsbygden tar material i anspråk kan statsrådet emellertid inte svara på här. Det är märkvärdigt att man alltid talar om byggnadsmaterialbristen när det gäller landsbygdens bostadsförbättringsverksamhet, men man talar aldrig om denna brist när det gäl-

ler stora materialtilldelningar till tätorterna. Man borde väl ändå behandla landsbygd och tätorter lika. Om man kunde bereda landsbygden lättnader och inte jämt och ständigt talade om bristen på arbetskraft och material när det gäller landsbygdens bostadsfråga, så skulle det säkerligen hjälpa till att hålla befolkningen kvar på landsbygden. På så sätt skulle enligt min uppfattning samhället komma ifrån många besvärliga problem, som det nu får ta ställning till.

Nu säger statsrådet, vilket jag vill uttrycka min tillfredsställelse över, att det i fortsättningen inte behövs byggnadstillstånd för bostadsförbättringar på landsbygden, om högst tre arbetare sysselsätts. Jag är tacksam för att statsrådet slagit fast detta, och jag hoppas, att det också kommer till allmänhetens kännedom. Jag är inte riktigt säker på att tillämpningen helt och hållet följer dessa principer. Jag förstår också att det, som statsrådet uttalar litet längre fram i interpellationssvaret, på grund av alla byggnadsregleringarna kan vara besvärligt att få tillräckligt med kontrollanter. Det är möjligt att regleringarna ha medfört, att det inte finns tillräckligt med kvalificerat folk att handlägga dessa ärenden. Jag skall inte upprepa de historier, som gått genom hela pressen om de trakasserier, som förekommit på vissa ställen. De kunna ju ha skilda orsaker. Jag anser emellertid att statsrådet bör medverka till att de möjligheter som finnas att få bygga utan tillstånd bli bekantgjorda och att de som springa och kontrollera byggen på alla tänkbara ställen inte gå fram mer restriktivt än nödvändigt. När de som ha till uppgift att kontrollera att det går riktigt till träffa på sådana fall, som kunna sägas stå på gränsen till det tillåtna, så är det enligt min mening bättre att fria än att fälla. Jag tror det i sådana fall är klokt att inte tillämpa bestämmelserna strängare än vad som är aldeles nödvändigt.

Svar på interpellationer och fråga ang. byggnadsverksamheten på landsbygden, m. m.

Statsrådet framhåller, att det varit vissa svårigheter att få fram byggnads-material på grund av den stränga vin-tern 1947 o. s. v. Det är klart att det är många förhållanden som medverkat till att skapa dessa svårigheter, och de arbetsnedläggelser, som ägt rum under denna tid, ha naturligtvis medverkat till att öka svårigheterna. Ehuru det icke omnämns i min interpellation kan jag ej underlåta att något beröra statsrådets redogörelse för hur byggnads-regleringen under årens lopp utvecklats. Statsrådet säger, att det icke varit möjligt och ej heller lämpligt att utöka personalen i samma mån som arbetet ökat, att arbetsbelastningen är oerhört stor o. s. v. Det sistnämnda kan jag gärna instämma i. Den som haft aldrig så liten del i denna verksamhet kommer snart underfund med att dessa tjänstemän äro oerhört belastade och trängda av alla möjliga uppvaktningar, telefonpåringningar och personliga besök. Jag skulle tro att de inte alltid ha det så lätt. Därför undrar jag, om inte statsrådet skulle kunna taga i övervägande att förenkla tillvägagångssättet vid tillståndsgivning. Jag har här framför mig ett urklipp ur tidningen AT för i går. Där citeras vissa uppgifter från byggnadsstyrelsen och nämnes bl. a. att 600 paragrafer reglera byggena och att kontroll av ett bygge kostar 20 000 kronor. Jag skall icke gå in på huruvida dessa uppgifter äro riktiga eller ej. Jag skulle önska att statsrådet kommenterade dessa siffror en liten smula. Det är nämligen ett allmänt önskemål att få ett enklare förfarande vid tillståndsgivning och vid kontroll över alla våra byggen.

Sedan, herr talman, är det en detalj i min interpellation, som statsrådet icke har besvarat, och därför kanske jag får rikta en direkt fråga till honom nu. Jag har i interpellationen framhållit de stora olägenheter i fråga om nybyggnader, som äro rådande i samhällen, där byggnadsplaner äro under utarbetande

eller där ledningar för vatten och avlopp planeras. Förrän dessa planer äro färdiga går det icke att igångsätta några nybyggnader. Jag frågade i min interpellation, om statsrådet hade observerat dessa förhållanden och om statsrådet ville medverka till lättnader på detta område.

Herr talman! Jag skall inte fortsätta längre. Rent principiellt anser jag emellertid att det finns anledning att fortfarande stå fast vid den uppfattning, som jag hade när jag framförde min interpellation, nämligen att bedömningen sker på olika sätt vid tillståndsgivning för kvotorter och vid tillståndsgivning för icke kvotorter. Jag vill sluta med att understryka, vad jag härutinnan framhållit i min interpellation. Av Hallands befolkning, som i runt tal uppgår till 150 000 människor, bor ungefär en tredjedel i städerna, och jag kan då icke finna det rättvist att denna tredjedel skall få iordningställa 655 lägenheter under det att landsbygden, som dock rymmer två tredjedelar av befolkningen, endast skall få 300 lägenheter. Det är denna princip, som jag vänt mig mot, och jag slutar med att vädja till statsrådet att vidtaga en ändring av dessa förhållanden.

Herr statsrådet ERICSSON: Herr talman! Herr Pettersson i Dahl har förmodligen med sitt anförande velat slå fast, att de nu tillämpade principerna för tillståndsgivning äro ofördelaktiga för landsbygden och att man alltså borde vara mera generös när det gäller tillståndsgivning för dessa icke kvotorter. Herr Pettersson i Dahl har tagit exempel från sitt eget län men refererade mina siffror för landet i dess helhet, och jag skall gärna gå med på att diskutera med honom på hemmaplan. Han nämnde, att Halmstad fått så och så många lägenheter på sin kvot, under det att hela Halland utom städerna fått en länskvot av blott 300.

Svar på interpellationer och fråga ang. byggnadsverksamheten på landsbygden, m. m.

Nu är det ju på det sättet, att städernas och tätorternas behov av bostäder är större än landsbygdens. Det är därför jag har sagt att vi icke kunna komma ifrån metoden att räkna kvoterna efter hushållstillskott på resp. orter. Att detta är riktigt framgår därav, att för t. ex. Halmstad ansökningar ligga inne för 1 028 lägenheter och för övriga kvotorter i länet för 534 lägenheter. Jag är f. ö. inte säker på om vederbörande kommunala förmedlingsorgan har liggande ytterligare ansökningar, som icke kommit upp till myndigheterna. Det skulle alltså föreligga ansökningar hos de centrala myndigheterna på sammanlagt 1 562 lägenheter i kvotorterna i Halland. Hur många ansökningar finns det för den halländska landsbygden? Jo, 338. Det borde väl kunna övertyga även herr Pettersson i Dahl om att behovet måste vara större i tätorterna än på landsbygden. Om jag säger, att vi komma att släppa en avsevärd del av de ansökningar om egnahemsbyggen, som ligga inne, tycker jag att herr Pettersson i Dahl å landsbygdens vägnar skulle vara nöjd.

Då jag säger, att för icke kvotorter ligga inne ansökningar om sammanlagt 338 lägenheter för Hallands landsbygd, kunna i denna siffra inrymmas åtskilliga flerfamiljshus. Beträffande de sistnämnda får man vänta till hösten med att få tillstånd. Det är nämligen ur praktisk synpunkt bättre att uppföra dem på vintern än egnahem. Med dessa siffror har jag velat visa, vilken efterfrågan på lägenheter, som föreligger i Halland, och jag tror att förhållandet är detsamma för riket i dess helhet. Det går alltså inte an att säga, att man skall ge landsbygden samma antal lägenheter som städerna med hänsyn till att hälften av befolkningen bor på landsbygden. Det skulle ju bara innebära, att det bleve outnyttjade kvoter på landsbygden. Då kan visserligen herr Pettersson i Dahl säga, att om de bli outnyttjade är det ingen fara, men vår uppgift är ju att för-

söka få rätsida på det hela. Vi måste fråga oss: Vad ha vi råd att bygga totalt? och sedan få vi dela upp det så rättvist som möjligt mellan landsbygd och stad.

Nu vill herr Pettersson i Dahl göra gällande, att landsbygden varit tillbaka-satt tidigare. Hur kan man påstå något sådant, när praktiskt taget alla ansökningar om bostäder på landsbygden bifallits per omgående t. o. m. förra året? Vidare är det ju så, att bostadsförbättringsarbeten och liknande smärre företag också ha släppts fram, under det att städerna sedan åtminstone 3 å 4 år tillbaka fått vänta länge på att få de tillstånd som de sökt.

Det framhölls vidare, att det var industriföretag som animerade vederbörande att bygga fastigheter i städerna, och som exempel tog herr Pettersson i Dahl ett företag, som flyttat till Falkenberg. Omedelbart därefter hade staden fått tillstånd att uppföra nya bostäder. Det är inte sant, herr Pettersson i Dahl. Eftersom det gäller en grannkommun går det lätt att fråga Falkenbergs kommunala myndigheter, om de blivit så tillgodosedda, när de fingo Aktiebolaget Christian Olssons tankfabrik dit. Jag tror de blevo ganska missnöjda. Jag beviljade tillstånd till Falkenberg i stället för Köping just därför att jag trodde att förutsättningarna för bostäder och arbetskraft voro bättre i Falkenberg än i Köping.

Jag kan således icke ställa i utsikt för herr Pettersson i Dahl att man skall revidera grunderna för tillståndsgivning, utan vi tvingas att bibehålla dem, såvida vi skola fortsätta med investeringsregleringen, och det anse vi inom regeringen nödvändigt. Om det bara gäller att släppa tillståndsgivningen är saken enkel, men om man vill nå längre och säger, att det är ofrånkomligt med hänsyn till vår allmänna ekonomiska situation att begränsa investeringsverksamheten, kan jag icke ställa i utsikt att

Svar på interpellationer och fråga ang. byggnadsverksamheten på landsbygden, m. m.

bevilja alla de tillstånd, som man ansöker om, ens från landsbygden.

Herr Pettersson i Dahl värdjade vidare till mig, att jag skulle se till att det blev mindre kontroll. Det fanns en uppgift i mitt interpellationssvar, att ineliggande ansökningar uppgå till en kostnadssumma av $2\frac{1}{4}$ miljard kronor. Det säger ju något om det tryck som finns. Jag vågar som allmänt omdöme säga, att man icke kan påstå att de som handha dessa ärenden hos tillsynsmyndigheterna ha tillgripit större våld än nöden krävt. Det är tvärt om så, att bagatellöverträdelser och liknande bortse de ifrån, men när det blir fråga om uppenbart trots, när man bygger emot gällande förordning, måste man försöka hålla förordningen i helgd.

Herr **PETTERSSON** i Dahl (kort gemäle): Herr talman! Herr statsrådet frågade mig hur man kan påstå något sådant som att landsbygden inte får bygga så mycket som städerna, när landsbygden praktiskt taget får alla sina byggnadstillstånd medgivna. Jag undrar, om det är riktigt, herr statsråd. Jag har haft en del med igångsättandet av byggnader i Hallands län att göra och har varit ordförande i egnahems-länenämnden de senaste åtta åren. Vi bruka ha omkring tusen ansökningar, som ligga och släpa efter och som vi inte ha möjlighet att behandla, beroende på att vi inte ha tillräckligt med pengar. Statsrådet kan ju säga att det är en sak för sig, men jag skulle i varje fall tro att dessa ansökningar äro sådana, som inte blivit redovisade i statsrådets framställning här.

När i det av mig återopade fallet Falkenberg togs som exempel — jag kan nämna flera sådana — sade jag att denna stad fått fler byggnadstillstånd tack vare den nya industrin. Även på den punkten undrar jag, om statsrådets framställning är riktig. Varberg har fått 100 lägenheter beviljade och Falken-

berg 120, trots att Varberg med hänsyn till folkmängden är bra mycket större än Falkenberg. Det måste därför ovillkorligen, såvitt jag förstår, ligga en inflyttning bakom, eftersom Falkenberg fått flera byggnadstillstånd.

När det gäller dessa ansökningar vidhåller jag således att man vid beviljandet av tillstånd ändå tagit hänsyn till att industrin till stor del vill flytta till städerna. Om vi skola kunna tänka oss — en tanke som riksdagen faktiskt uttalat — att kunna medverka till att få ut en smula hantverk och småindustri till landsbygden, borde ju detta underlättas i stället för att hindras.

Herr **KEMPE**: Herr talman! Jag får till herr statsrådet Ericsson uttala ett tack för svaret på min interpellation, vilket svar jag dock i många avseenden finner vara otillfredsställande. De tiotusentals bostadslösa, som under längre eller kortare tid tålmodigt väntat på att få flytta in i en lägenhet, och de tiotusentals arbetslösa byggnadsarbetare, som med spänd förväntan ha räknat med att åter få bygga bostäder, de få sina förhoppningar ännu en gång grusade, då de ta del av statsrådets svar.

Anledningen till min interpellation var främst den begynnande arbetslösheten bland byggnadsarbetarna i förening med den stora bostadsbrist, som samtidigt alltjämt existerar. I interpellationen anförde jag en siffra ur tidningen »Stockholm» som uppgav, att hos Stockholms stads bostadsförmedling voro liggande 21 000 ansökningar om bostad. Det var i februari. Sedan dess har denna siffra stigit till 29 000. Och arbetslösheten bland byggnadsarbetarna i Stockholm var vid den tidpunkten omkring 3 000. Nu har de arbetslösa byggnadsarbetarnas antal här stigit till över 4 000. Statsrådet gör gällande att i mars månad i år var den genomsnittliga arbetslösheten icke större än föregående vinter. Det är rätt

Svar på interpellationer och fråga ang. byggnadsverksamheten på landsbygden, m. m.

anmärkningsvärt att uppgifterna kunna vara så olika. Enligt de uppgifter jag erhållit från byggnadsfackens ledare i Stockholm är arbetslösheten större i år än vad den säsongmässigt brukar vara.

Det var mot bakgrunden av dessa missförhållanden jag ställde frågan, om statsrådet var beredd att upptaga till omprövning den restriktiva bostadspolitik, som under senare tid bedrivits, för att om möjligt öka byggnadskvoten av bostäder. Av svaret framgår klart att statsrådet icke är beredd till en sådan omprövning av politiken på detta område, utan man kan tvärtom dra den slutsatsen att ytterligare skärpning kommer att vidtagas.

Investeringsbegränsningen inom byggnadsverksamheten, säger statsrådet, skulle medföra att det övriga näringslivet skulle tillföras arbetskraft och därmed kunna utnyttja hela sin produktionskapacitet. Och han tillägger att därigenom skulle varutillgången ökas och riskerna för prisstegringar motverkas. Resultatet hittills av denna politik synes enligt statsrådets egna uppgifter vara, att 5 000 byggnadsarbetare övergått till annan verksamhet; samtidigt konstaterar han att företagen inom andra näringar icke visat sig särskilt angelägna att ta vara på de möjligheter till täckande av arbetskraftsbehovet, som nu yppats. Den totala varutillgången kan väl knappast ha ökat genom dessa åtgärder, då samtidigt tiotusentals arbetare blivit arbetslösa. Och vad prisstegringarna beträffar ha dessa icke, som statsrådet antytt, motverkats utan tvärtom.

Statsrådet polemiserar emot mig för att jag vill öka bostadsproduktionen ty, säger han, en sådan ökning skulle motverka de resultat man vill uppnå med investeringsbegränsningen. Herr statsråd! Det talas så mycket om varubrist, vilken för övrigt är huvudmotiveringen i regeringspolitiken för att konsumenternas köpkraft måste sänkas. Denna varubrist är en sanning med mycket

stor modifikation. Vi ha relativt gott om kläder, textilier, skor, etc., men på ett område har bristen på varor och tjänster blivit mer markant än på något annat, och det är i fråga om byggnadsmaterial och bostäder. Vi äro väl överens om att där varubristen är störst, där bedrivs också den största spekulationen. Landsorganisationens organ Aftontidningen skrev den 6 september 1947 bl. a. följande om den svartabörs-handel som bedrivs:

»Armeringsjärn, som legalt kostar 47 öre per kg, betalas med 2:20. Cement, som legalt kostar 4 kr. per säck, betalas med minst 10 kr. Badkar, klosettstolar betinga varierande priser, oftast mångdubbelt mot legalt.» Vidare uppgav tidningen att massor av villor byggas hundraprocentigt svart och att den illegala marknaden skyddas av mäktiga krafter.

Om dessa påståenden äro riktiga, nämligen att det råder brist på visst byggnadsmaterial och på bostäder och att på grund därav det bedrivs en hejdlös kapitalistisk spekulation, då måste väl en regering, som säger sig vilja motverka en inflationistisk utveckling, vidtaga speciella åtgärder för att komma till rätta med denna bristsituation. I stället för att öka produktionen av bostäder och material begränsar man investeringarna, särskilt vad bostadsproduktionen beträffar, vilket medför ökad brist på bostäder och därmed ökad spekulation. Vi få väl ändå inte glömma bort att byggnadsproduktionen tillhör en nyckelindustri. På många platser i landet kan man inte öka den övriga produktionen förrän man löst bostadsfrågan.

Ombudsman Wilhelmsson i Metallindustriarbetareförbundet konstaterade i ett anförande vid 1947 års järnbrukskonferens följande, som bestyrker mitt påstående. »Nu i dagarna», säger Wilhelmsson, »skola representanter för arbetsmarknadskommissionen göra en resa till Storfors, Nykroppa, Fagersta,

Svar på interpellationer och fråga ang. byggnadsverksamheten på landsbygden, m. m.

Långshyttan och Sandviken. Som vi alla känna till är bristen på smidesrör mycket stor — produktionen täcker endast hälften av behovet. Om dessa bruk finge en utökning av arbetsstyrkan med 350 man, skulle produktionen kunna öka med 50 % och behovet av smidesrör därigenom täckas. Denna ökning av arbetsstyrkan», tillägger Wilhelmsson, »förutsätter dock, att bostadsfrågan ordnas.»

Vill man allvarligt motverka inflationen, tror jag för min del att det måste tagas krafttag för att öka byggnadsmaterialproduktionen och därmed bostadsbyggandet. Av Wilhelmssons uttalande framgick att vissa järnbruks produktionskapacitet endast utnyttjas till 50 %. Vad har regeringen vidtagit för åtgärder för att öka denna produktion? Jag har tidigare ställt den frågan och fick ett svar, som till sitt innehåll var synnerligen positivt, men frågan är nu vad man har vidtagit för praktiska åtgärder för att åstadkomma en förändring till det bättre.

I min interpellation ställde jag också frågan, om det kan förväntas några initiativ från regeringen i syfte dels att åstadkomma en effektivare kontroll av byggnadsmaterialproduktionen så att hela dess kapacitet utnyttjas, dels möjliggöra en utbyggnad av denna produktion inom de områden där materialbristen är störst. På den frågan svarar statsrådet med att hänvisa till 1947 års byggnadsmaterialutrednings verksamhet. Då ordföranden för denna utredning är ledamot av andra kammaren, nämligen herr Olsson i Gävle, skulle det vara intressant om man kunde få en information, hur långt kommittén kommit med sitt arbete. Jag förmodar, med erfarenhet från kungl. kommittéers arbetstempo, att det kommer att ta åtskillig tid innan vi få se några resultat. Därför bör inte regeringen vänta på resultatet från denna utredning utan med utgångspunkt från angelägenhetsgraden av ökad produktion av visst byggnads-

material vidta speciella ingripanden och initiativ för att tillgodose behovet på detta område och därmed motverka den spekulativa verksamhet, som i stor skala bedrivs. Det förefaller som om regeringen icke rekommenderar de vägar som leda fram till det mål, som efterkrigsprogrammet anvisar, nämligen ett snabbt hävande av bostadsbristen.

Goda bostadsförhållanden utgöra ett villkor för att kunna utnyttja tillgänglig arbetskraft. Bostadsbristen hämmar familjebildningen och blir därför på längre sikt ett allvarligt befolkningspolitiskt problem. Vi ha, herr statsråd, icke råd att hålla oss med tiotusentals arbetslösa byggnadsarbetare, som inget hellre önska än att få bygga bostäder, samtidigt som vi veta att tusentals och åter tusentals medborgare få bo i nödbostäder av det sämsta slaget. Vi ha under nuvarande förhållanden icke ens råd att hålla oss med säsongarbetslöshet bland byggnadsarbetarna. Det problemet har bostadssociala utredningen knäckt, och det gäller således för statsmakterna att utforma en politik därefter. Med litet god vilja och energi kunde man säkerligen ha givit de arbetslösa, icke minst i de större städerna, möjlighet till full sysselsättning. Det finns otaliga reparationsarbeten, jordschaktnings- och bergsprängningsarbeten, som inte varit materialkrävande och som kunde ha sysselsatt de arbetslösa byggnadsarbetarna.

Till sist vädjar jag till herr statsrådet att med hänsyn till det allvarliga läget på bostadsmarknaden ändock upptaga till omprövning den restriktiva bostadspolitik som bedrivs, detta för att öka byggnadskvoten av bostäder och icke minst såsom en åtgärd i kampen för en stabilisering av penningvärdet.

Herr statsrådet ERICSSON: Herr talman! Jag är tvingad att säga några ord i anledning av herr Kempes anförande. Han talar om tiotusentals byggnadsar-

Svar på interpellationer och fråga ang. byggnadsverksamheten på landsbygden, m. m.

betare som äro arbetslösa. Jag vet inte om han därmed syftar på den maximisiffra, som gällde någon gång i vintras. Jag ser läget på arbetsmarknaden, närmast när det gäller byggnadsverksamheten, på det sättet, att det i stort sett råder full sysselsättning på de flesta orter. Men jag erkänner gärna att det fortfarande finns, t. ex. här i Stockholm, en del arbetslösa. Siffrorna sjunka emellertid, och jag tror inte man behöver vidta extraordinära åtgärder för att ge dem arbete just nu; vi följa i varje fall utvecklingen med uppmärksamhet.

Det är klart att om det bara gällde att handla efter så enkla och schematiska regler som herr Kempe här rekommenderar, att bevilja nya tillstånd och därmed förbättra bostadsförsörjningen, skulle det inte behöva vålla alltför stora bekymmer att undanröja svårigheterna. Men herr Kempe har väl reda på att om vi få för stor byggnadsvolym totalt, ökas kostnaderna för bostadsbyggandet. Detta har tagit sig uttryck uti, tyvärr, att färdigställandetiden för flerfamiljshus ökat från åtta till elva månader. Och, herr Kempe, detta går ut över dem som sedan komma att bo i dessa hyreshus.

Det är alltså fråga om en total avvägning. Man kan säga att man kunde bygga mindre annat och mer bostäder. Jag frågar: Skola vi minska skolhusbyggandet eller sjukhusbyggandet eller skola vi bygga mindre för nödvändiga industrier? Herr Kempe rekommenderar oss att bygga mer bostäder på vissa orter, på de s. k. järnbruksorterna. Jag är ense med honom därom. Det är också något som vi hållit på att praktisera sedan flera år tillbaka. Vi ha nämligen beviljat betydligt större kvoter för bostadsbyggande i de speciella bruksorterna och även på vissa andra håll, t. ex. i Västerås, som fått betydligt större tilldelning av bostadslägenheter än andra orter. Jag hänvisar till vad som sker i Luleå i samband med anläggan-

det av järnverket, jag hänvisar till vad som på detta område tidigare skett i Karlskoga, Fagersta, Hallstahammar, etc. Där ha vi alltså redan nu och sedan ett par år tillbaka favoriserat bostadsbyggandet och gjort vad vi kunnat för att få den arbetskraft, som är nödvändig för järn- och verkstadsindustrien.

Herr Kempe framhöll vidare att trots bristen på material göra vi ingenting för att stimulera produktionen. Herr Kempe nämnde också att man köper byggandsmaterial på svarta börsen och betalar orimligt höga priser. Jag vet inte om det förekommer några svarta börsaffärer när det gäller cement. Jag tror det kan vara klokt att erinra herr Kempe om att det går inte att bara påstå, att det är brist på material och så hänvisa till att produktionen måste ökas. Låt mig ta ett exempel. Vi förbrukade förra året en 35 % större kvantitet cement än under förkrigstiden. 35 %! Det säger väl något om byggnationens omfattning. Den situationen har alltså icke inträtt, att produktionsvolymen är mindre nu än tidigare, utan den är större. Därav bristen på material.

Herr KEMPE (kort genmäle): Herr talman! Herr statsrådet säger att ökar man bostadsproduktionen så ökas därmed de totala byggnadskostnaderna. Jag förstår inte det resonemanget, ty det är självklart, att en ökad bostadsproduktion inte behöver öka byggnadskostnaderna och därmed hyrorna. Vad vi måste utgå ifrån är att så länge det råder brist på bostäder förekommer en omfattande spekulation. Detta ha vi bevis för genom att justitieministern t. o. m. måst framlägga förslag för att motverka en viss spekulation när det gäller byten av lägenheter.

Vill man således motverka en inflationistisk utveckling över huvud taget måste man väl öka produktionen av nyttigheter och tjänster på de områden, där bristsituation förefinnes. Gör man

Svar på interpellationer och fråga ang. byggnadsverksamheten på landsbygden, m. m.

inte det kan man inte motverka en inflationistisk utveckling, det är ett faktum. Även om det byggs mer i dag än tidigare måste man utgå ifrån att det är brist på bostäder och brist på viss byggnadsmaterial. Herr Wilhelmsson i Metallindustriarbetareförbundet påpekar ju också, att om man vid fem järnbruk ökar arbetarstyrkan med i genomsnitt 70 man, ökar man produktionen av smidda rör med hela 50 %. Siffran får stå för hans räkning, men jag förmodar att han känner till denna produktion, då han i huvudsak är sysselsatt vid järnbruken. Därför menar jag att regeringen borde ta initiativet till att öka produktionen av byggnadsmaterial och därmed också bostadsproduktionen.

Det är klart att detta är en fråga om avvägning när det gäller investeringsobjekt. Men vem kan påstå att regeringen har funnit den rätta avvägningen? Den kan själv påstå det, men det må tillåtas andra att ha en annan uppfattning. Och för min del anser jag att den nuvarande avvägningen är absolut orättvis och att man med denna politik förvärrar situationen i stället för att förbättra densamma.

Herr statsrådet ERICSSON: Herr talmän! Jag vill slå fast, att herr Kempe och jag äro överens beträffande önskvärdheten att bevilja byggnadstillstånd för bostäder i järnbruksorterna. Jag är särskilt glad över det, därför att jag förra året hade tillfälle att besvara en interpellation av herr Kempe, i vilken han klagade över att myndigheterna vidtogo alltför effektiva åtgärder för att tillföra dessa orter arbetskraft. Nu är förhållandet det, att om det finns några orter, som ha anledning att vara nöjda i fråga om beviljandet av byggnadstillstånd för bostäder, är det just orter som ha tung industri. Om herr Kempe närmare studerar bostadsproduktionen i dessa orter, skall han låta sig övertygas om att den är av utomordentligt stor omfattning just nu.

Herr CARLSSON i Bakeröd: Herr talmän! Jag ber att få tacka statsrådet Ericsson för svaret på mina båda interpellationer. Mina interpellationer beröra ju två varandra så närstående frågor att jag finner det helt naturligt, att herr statsrådet besvarar dem i ett sammanhang.

Vad då först angår byggnadstillståndet för bostadshuset på den av mig angivna bondgården, så säger herr statsrådet själv, att han är överens med mig om att handläggningen av detta ärende icke varit tillfredsställande. Men samtidigt säger herr statsrådet att »ansökningarna om byggnadstillstånd av vederbörande tjänstemän behandlas på ett i stort sett tillfredsställande sätt». Herr statsrådet påstår vidare, att det av mig påtalade fallet berott på en olyckshändelse, och detta gör, att herr statsrådet inte avser att göra någon förändring i nuvarande bestämmelser angående byggnadstillstånd.

Jag är naturligtvis medveten om att misstag kunna begås överallt, också i en statens institution. Men olyckshändelser av detta slag böra helt enkelt inte få förekomma. Här har ett boningshus på en bondgård nedbrunnit till grunden den 22 februari 1947. Sedan ägaren tagit reda på de formaliteter som behövde iakttagas för att han skulle få tillstånd att bygga en ny bostad åt sig och sin familj på fem personer, sökte han den 22 april byggnadstillstånd. Han fick vänta till den 11 juli, och då kom det föga hugnesamma meddelandet, att hans ansökan var avslagen.

Jag tillåter mig att här citera arbetsmarknadskommissionens skrivelse. Det heter där: »I ansökan den 26 april 1947 har Ni hemställt om byggnadstillstånd enligt 2 § lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete för nybyggnad av ett bostadshus å $\frac{1}{4}$ mtl. Österöd, Dingle, Svarteborgs kommun, Göteborgs och Bohus län. Statens arbetsmarknadskommission finner ej skäl bevilja det sökta byggnadstill-

Svar på interpellationer och fråga ang. byggnadsverksamheten på landsbygden, m. m.

ståndet.» Sedan följer besvärshänvisning, och detta är allt som sökanden får veta.

Jag erinrar om att ansökan om byggnadstillstånd hade motiverats med att bostadshuset brunnit ned, och man står därför verkligen en smula undrande inför ett sådant besked. Bör inte en sådan institution som statens arbetsmarknadskommission på något sätt motivera ett avslag på en ansökan om byggnadstillstånd, då det gäller att skaffa bostad åt en familj, som till följd av eldsolycka står utan tak över huvudet? Det var ju först då jag den 30 augusti besökte arbetsmarknadskommissionen, som man upplyste om att sökanden ville bygga sitt hus större än arbetsmarknadskommissionens bestämmelser medgävo. Hade man tidigare gett sökanden besked om den saken, så hade byggnadsarbetet kunnat komma i gång långt tidigare och familjen besparats många av de besvärligheter som den nu fått genomlida. Nu utfärdades byggnadstillståndet först den 4 september, och det är självklart, att vederbörande inte under dessa förhållanden kunde skaffa en nöjaktig bostad före vinterns inbrott.

Jag beklagar, att statsrådet inte anser sig kunna medverka till några lättnader då det gäller dessa byggnadstillstånd. Då det gäller att ersätta ett nedbrunnet bostadshus med ett nytt sådant, så förefaller det mig som om någon tveksamhet om behovet av byggnadstillstånd knappast skulle föreligga, och då borde man kunna hysa så stort förtroende för länsarbetsnämnderna, att dessa i sådana självklara fall finge fullmakt att bevilja byggnadstillstånd. Länsarbetsnämnderna äro säkerligen kapabla att både bedöma behovet av ett sökt byggnadstillstånd och att lämna de anvisningar som ur olika synpunkter kunna anses behövliga.

Då det gäller de enskilda vägarna, ber jag att få tacka statsrådet för den uppriktning som har skett i fråga om vägar, vilkas huvudsakliga ändamål är

att främja utforsling av skogsprodukter. När jag för ett par dagar sedan var hemma, hade jag just tillfälle att se en sådan väganläggning, där arbetet utfördes med en vägmaskin och där den mänskliga arbetskraften var reducerad till ett minimum. Jag är naturligtvis också tacksam för att statsrådet vill medverka till att särskilda byggnadstillstånd skola lämnas för enskilda vägar, som kunna byggas av intressenterna själva och deras familjemedlemmar. men jag frågar mig: Är det verkligen nödvändigt att dessa ärenden skola behöva gå till arbetsmarknadsstyrelsen? Länsarbetsnämnderna ha, åtminstone i regel, ett mycket gott samarbete med respektive vägförvaltningar, och nog förefaller det mig som om dessa myndigheter skulle kunna ordna dylika vägförfrågor utan att vederbörande fastighetsägare skulle behöva besvärmas med ytterligare blanketter och ansökningshandlingar. Detta betyder nämligen för många extra kostnader för resor, arvo- de för skrivhjälp o. s. v. Sökanden får kanske ofta sätta till åtskilliga dagsverken för att få dessa ansökningar klara, dagsverken, som skulle vara bättre använda på vägen i fråga.

Jag är givetvis medveten om att en viss reglering och ransonering av såväl arbetskraft som material är nödvändig i nuvarande läge, men frågan om de enskilda vägarna är så viktig för landsbygden, att allt bör göras för att få den hjälp som riksdagen ger så effektiv som möjligt, och jag vill därför vädja till statsrådet att söka förenkla det enligt min mening onödigt tillkrånglade systemet.

Herr SKOGLUND i Umeå: Herr talman! Den närmaste anledningen till min fråga var den arbetslöshet som i början av detta år uppstod bland byggnads- och anläggningsarbetarna i Umeå stad och dess grannskap. De siffror jag har till mitt förfogande vittna om att

Svar på interpellationer och fråga ang. byggnadsverksamheten på landsbygden, m. m.

arbetslösheten där var av rätt stor omfattning. Vi hade sålunda i februari 224 arbetslösa, representerande ungefär 40 % av samtliga byggnads- och anläggningsarbetare inom redovisningsområdet. Sedan har arbetslösheten sjunkit, kanske framför allt beroende på att åtskilliga åtgärder vidtagits just på grund av den stora arbetslösheten. Man kom på ansvarigt håll till insikt om att man måste företa vissa justeringar av de tidigare fastställda planerna för att åstadkomma en viss lättnad. Jag kanske också bör säga, att det antal anläggnings- och byggnadsarbetare man här hade att göra med inte var onormalt stort. Det hade nog inte där skett en sådan ansvallning av denna kår som på många andra håll, även om det är klart, att byggnadsarbetarkåren också där ökat i viss utsträckning de senaste åren. Man har naturligtvis här att göra med en mycket svår fråga, då det gäller att åstadkomma en jämnare sysselsättning, och jag är fullständigt ense med herr statsrådet om att det är ett vanskligt problem man därvidlag har att röra sig med.

Statsrådet har i svaret angivit en viss linje, som han avser att följa, nämligen att begränsa antalet anställda under sommarmånaderna, så att man inte får så stora grupper att röra sig med under vintermånaderna, då det kan bli ökade svårigheter att skaffa sysselsättning. Jag tror emellertid, att det är angeläget, att det blir större smidighet i handläggningen av dessa ärenden, så att man snabbare kan gripa in rent lokalt för att avvärja en hotande arbetslöshet i sådana fall, som t. ex. när det gällde Umeå stad och dess grannskap under den gångna vintern.

Jag vet inte vilka åtgärder man därvidlag skall rekommendera. Det är naturligtvis ytterst svårt att lösa detta problem, och jag gör inte anspråk på att kunna komma med någon slutgiltig lösning, men jag föreställer mig, att man ändå skulle kunna som ett alter-

nativ undersöka, om det inte kunde vara lämpligt med en viss decentralisation i fråga om handläggningen av byggnadstillstånden. Det bör väl ändå finnas vissa möjligheter att så småningom överföra den befogenheten till länsarbetsnämnderna eller till de nya organ vi få nu, nämligen länsbostadsnämnderna. Jag tror, att därigenom skulle vinnas ökade möjligheter till lokal kontakt och kanske även ett snabbare ingripande, när sådant är av nöden.

Jag vill alltså till det tack jag ber att få framföra till statsrådet Ericsson få knyta den förhoppningen att man vidtager alla de åtgärder som äro tänkbara för att få fram en ökad smidighet och en snabbare handläggning av frågorna, när det rent lokalt är motiverat, att man justerar och lägger till rätta för att motverka uppkomsten av arbetslöshet under nästa vinter.

Herr HEDLUND i Rådom: Herr talman! Byggnadsregleringens nödvändighet i dagens situation är ju uppenbar, då den ju är ägnad att medverka till ett återställande av balansen i samhällsekonomin. I det avseendet är jag alltså närmast av en motsatt uppfattning mot den som herr Kempe här givit uttryck åt. Man kan väl knappast tänka sig att öka investeringsvolymen utan att samtidigt begränsa produktionen i något hänseende.

Det var emellertid inte för att avge denna deklARATION som jag här begärde ordet, utan det var närmast för att framställa en fråga till statsrådet Ericsson, en fråga som jag inspirerades till vid sammanställning av ett par siffror i interpellationssvaret. För att försöka övertyga kammaren om att landsbygden vederfärits rättvisa, när det gällt att fördela byggnadstillstånden mellan landsbygden och landet i övrigt, lämnade statsrådet Ericsson vissa uppgifter angående ansökningarna om byggnadstillstånd och sade då, att för kvotorterna skulle man

Svar på interpellationer och fråga ang. byggnadsverksamheten på landsbygden, m. m.

för dagen ha en ansökningsstock på så där en 45 000 bostadslägenheter, medan för övriga orter det skulle röra sig om 8 000 lägenheter. Vidare sade statsrådet, att man hittills i år för icke kvotorterna lämnat tillstånd att bygga ungefär 5 000 lägenheter. Om man till dessa 5 000 lägenheter lägger alla de 8 000 lägenheter, för vilka ansökningar om byggnadstillstånd ligga inne, kommer man inte upp till mer än ungefär 13 000 lägenheter, medan den preliminära kvoten för dessa orter skulle hålla sig vid omkring 15 000 lägenheter. Nu är det ju klart, att det kan komma in ytterligare ansökningar i år, men jag föreställer mig, att de bli liggande rätt länge, liksom att av de ansökningar som i dag ligga inne inte alla ha kommit in under den sista veckan utan delvis under 1947 och kanske till någon mindre del ännu tidigare. Man har ju ett slags bordläggningsförfarande, som bl. a. är ägnat att fördröja behandlingen.

Vad jag vill komma fram till är, att om man har en ram på 15 000 lägenheter och det säges, att tillstånd beviljats för 5 000 lägenheter på landsbygden och det finns ansökningar på ytterligare 8 000 lägenheter, så ställer man sig onekligen följande fråga: Är det så förfärligt angeläget med denna tillståndsgivning på de här orterna, d. v. s. just för landsbygdens del? Man har ju, även om man bifaller de ansökningar som ligga inne, ändå en viss marginal, innan man utfyllt den ram man tänkt sig för tillståndsgivningen. Det är angeläget att förhållandena i detta avseende ute på landsbygden få utveckla sig fritt. Om man erkänner, att det är nödvändigt att försöka hålla befolkningen kvar på landsbygden och försöka få ut en del småindustrier dit, är det väl också nödvändigt med en viss bostadsbebyggelse där.

Sedan var det en annan fråga jag skulle vilja göra. Det sades i svaret, att sedan i fjol gäller generellt byggnadstillstånd för vissa egnahemsbyggnads-

arbeten, närmast schaktnings-, sprängnings- och planeringsarbeten. Vidare sades det emellertid, att det fordras igångsättningstillstånd för egnahemsbyggande över huvud taget. Med anledning därav vill jag fråga, om det fordras igångsättningstillstånd för att schakta och spränga för egnahemsbyggen, som man tänker sätta i gång med, eller om sådana arbeten inkluderas i det generella tillståndet.

Vad de enskilda vägarna beträffar förefaller det mig som om man skulle kunna utsträcka det generella byggnadstillståndet till att även omfatta dessa vägar på det sättet, att det skulle vara tillåtet att utföra planeringsarbeten för enskilda vägar, om det kan ske utan anlitan av annan arbetskraft än hemmavarande familjemedlemmars. Det borde ju vara en viss konsekvens i det avseendet, om man nu menar, att vägarna på många håll är det ungefär lika angeläget med som byggnaderna.

Herr statsrådet ERICSSON: Herr talman! Jag vill besvara herr Hedlunds i Rådom första fråga med att förklara, att vi under maj månad ämna utsträcka tillståndsgivningen beträffande egnahemslägenheter upp till ett antal av 5 000 lägenheter. Då inräkna vi pensionärshemmen och barnrikeegnahemmen bland dem som ha generellt tillstånd. Det är klart, att man kan säga, att det inte är farligt att bevilja byggnadstillstånd för 8 000 lägenheter, när det inte finns ansökningar för flera. Jag utgår emellertid ifrån att bland dessa 8 000 ansökningar förekomma sådana som avse flerfamiljshus, och det finns ingen anledning att säga, att vi skola bevilja ansökningar beträffande flerfamiljshus på landsbygden men inte i städerna. Det är väl ändå inte herr Hedlunds mening.

Syftemålet med denna metodik är ju, att eftersom man utgår från att många egnahemsbyggare själva vilja arbeta på sina byggen och göra det under hela

Svar på interpellationer och fråga ang. byggnadsverksamheten på landsbygden, m. m.

byggnadstiden, skola vi ta deras arbetskraft i anspråk. Därmed underlätta vi den byggnationen under sommarhalvåret. Det är klart, att när vi lämnat detta generella tillstånd för grundläggnings- och schaktningsarbeten, kräves inte igångsättningstillstånd. Man har alltså, om man själv skall bygga sitt egna hem och använda det som stadigvarande bostad — jag bortser från spekulationsbyggen och avser vanliga egna hem och villor — rätt att utföra schaktnings- och grundläggningsarbeten utan hinder från myndigheternas sida.

Vad beträffar herr Hedlunds andra fråga, om vi inte skulle kunna utvidga det generella tillståndet att även avse vägbyggen, kan jag bara säga, att det är alltid svårt med avvägningar på detta speciella område. Om man lämnar alltför många generella tillstånd, är det risk för att en del olagliga byggen komma till stånd, där man tar arbetskraft från andra nödvändiga arbetsuppgifter. Jag tänker på att herr Hedlund, som ställde frågan, ju är intresserad av att få folk till skogsarbete. Man riskerar att draga folk från nödvändiga arbetsuppgifter, och därför får man vara försiktig, om man vill hålla kontroll över det hela. Det är väl ingen som tror, att vi hålla på med denna regleringsverksamhet bara för nöjes skull. En ledamot av denna kammare trodde, att jag var alldeles speciellt förtjust i att säga nej till folk och hindra dem från att göra vad de ville. Det är en missuppfattning. Helst skulle jag se, att allt detta kunde utföras, ty det är nödvändiga och nyttiga arbeten, men som vi nu ha det ställt, kunna vi tyvärr inte tillgodose alla önskemål. Men nog borde det framgå klart och tydligt i vilken stor omfattning vi hålla på att skaffa oss viktiga nyttigheter. Det bygges många bostäder och även många vägar. Men naturligtvis skulle vi vilja bygga ännu fler.

Herr HEDLUND i Rådombeslut (kort genmäle): Herr talman! Jag medger, att när

det gäller att välja mellan olika arbetsprojekt är det många gånger en ganska grannliga uppgift som myndigheterna stå inför. Så är fallet vid alla detaljregleringar, och detta gör, att vi på vårt håll äro ytterligt angelägna om att medverka till att skapa en sådan situation, att man kan slippa detaljregleringar.

Jag sade för en stund sedan, att det vid en sammanställning av antalet ansökningar om byggnadstillstånd och redan beviljade byggnadstillstånd, å ena sidan, och det antal lägenheter som man är beredd att lämna tillstånd till, å andra sidan, föreföll mig som om man kunde tänka sig att överväga att slopa tillståndsgivningen för landsbygdens vidkommande. Gentemot detta säger statsrådet Ericsson, att det finns åtskilliga ansökningar om att bygga flerfamiljshus även på landsbygden och att vi inte kunna behandla dessa ansökningar på annat sätt än i fråga om tätorterna. Detta kan ju vara riktigt. Men om man nu skulle slopa tillståndsgivningen för landsbygden, föreställer jag mig att man skulle kunna begränsa detta frigivande till enfamiljsbostäder, alltså undantaga flerfamiljshusen utan att det skulle innebära någon olägenhet.

Slutligen vill jag säga att jag är tacksam för uppgiften, att det för schaktningsarbeten inte fordras något igångsättningstillstånd. Interpellationssvaret var nog inte fullt entydigt i det hänseendet, och kompletteringen är därför på sin plats.

Herr NILSON i Spånstad: Herr talman! Till en början vill jag säga, att jag är överens med herr statsrådet i fråga om nödvändigheten av en byggnadsreglering för tätorterna. Men går man till landsbygden, förefaller det som om denna debatt givit belägg för att den uppfattning, vars främste talesman är herr Hedlund i Rådombeslut, står i överensstämmelse med de faktiska förhållandena i stort sett. Beträffande

Svar på interpellationer och fråga ang. byggnadsverksamheten på landsbygden, m. m.

landsbygden bör det finnas ganska stora möjligheter att lätta på detaljregleringen i väsentligt större omfattning än man ansett lämpligt att göra.

I debatten ha förhållandena i Hallands län blivit berörda, och jag skulle till det som redan sagts härom vilja foga ett par reflexioner. De 300 tillstånden för de icke kvotreglerade orterna i Hallands län fördela sig dels på landsbygden och dels på Laholms stad och Oskarströms köping. Räknar man bort Laholm och Oskarström, blir det drygt 90 000 människor på landsbygden som skulle ha 300 byggnadstillstånd. Av dessa ha inte på långt när alla kommit till utförande. Tillståndsgivningen har varit synnerligen restriktiv inom denna ram.

Det är emellertid inte för att säga detta som jag begärt ordet, utan främst för att framställa en vädjan till herr statsrådet att inte draga alltför bestämda slutsatser av de siffror som han förut lade fram beträffande antalet begärda byggnadstillstånd i de kvotreglerade orterna och på landsbygden. I de kvotreglerade orterna med ungefär 50 000 invånare har det begärts ungefär 1 500 tillstånd och på landsbygden 338. Dessa båda siffergrupper bygga inte alls på likvärdigt material. Städerna registrera och redovisa alla ansökningar, nära nog bara man andas om att vilja ifrågasätta ett byggnadstillstånd. På landsbygden däremot går den enskilde byggaren till länsarbetsnämnden. Jag vill inom parentes betyga att länsarbetsnämnden i Hallands län fullgör sin grannliga uppgift på ett mycket föredömligt sätt. Men byggaren på landsbygden får som regel det beskedet, att det är så och så många före honom och att det med de bestämmelser som nu gälla dröjer så och så länge, innan han kan påräkna byggnadstillstånd. Med dessa nedslående uppgifter resulterar besöket ofta i att någon ansökan inte lämnas in. Därför anser jag det angeläget att man inte pressar dessa

siffror i så hög grad som herr statsrådet syntes vilja göra, utan beaktar de olika förutsättningar som föreligga för de — jag medger det — mycket ojämna siffergrupper som redovisats.

Eftersom denna diskussion avser även annat än bostadsbyggande, skulle jag vilja säga ett par ord om byggnadsverksamheten på landsbygden för andra ändamål. Man har nog på landsbygden den uppfattningen, att den byggnadskvot som beviljas exempelvis för skolhusbyggnader är alldeles för låg, något som inte medverkat till att utjämna de bestående ojämnheter mellan stad och landsbygd i fråga om skolväsendet. Man har snarare den uppfattningen att kvoten är så ringa, att den skärper skillnaden i utbildningsmöjligheter mellan stad och landsbygd i stället för att utjämna den. Landsbygden får för lång tid framåt finna sig i att stå i efterhand därför att byggnadskvoten är för liten. Detta har jag inte sagt för att framställa något klander, ty man vet ju hurudana svårigheterna äro. Men när man nu diskuterar byggnadsverksamheten över huvud taget, må det vara tillåtet att landsbygdens synpunkter även på detta område komma fram i debatten.

Herr SVENINGSSON: Herr talman! I debatten har talats en hel del om tillståndsgivningen för byggande av enskilda vägar. Herr statsrådet har uttalat som sin mening, att dessa arbeten verka störande på den arbetskraft som är sysselsatt i jordbruket och skogsbruket. För min del tror jag emellertid att det här är fråga om arbeten av så liten storleksordning, att det inte skulle vara någon risk förenad med att fullständigt slopa tillståndsgivningen och lämna dessa arbeten fria. För någon vecka sedan redovisades i ett utskottsutlåtande, att under 1947 hade använts knappt 2 miljoner kronor av anslaget till byggande av enskilda vägar. I år har detta

Svar på interpellationer och fråga ang. byggnadsverksamheten på landsbygden, m. m.

anslag minskats till 3,5 miljoner kronor. Här användes i regel bygdens egen arbetskraft. Det är de egna intressenternas arbetskraft, alltså sådan som inte så att säga tages från andra yrken. Det bidrag, som staten lämnar till de enskilda vägarna, är för övrigt inte av den storleken, att man kan räkna med att där kunna konkurrera så starkt om annan arbetskraft. Jag tror alltså inte att det är någon fara å färde, om man fullständigt slopar tillståndsgivningen för dessa arbeten och ger dem fria. Detta skulle vara till mycket god hjälp för människorna i de bygder, som äro i behov av att bygga, och som behöver få tillgång till bättre enskilda vägar.

Herr statsrådet ERICSSON: Herr talman! När herrar Hedlund i Rådombeslut och Nilson i Spånstad begära, att man skall släppa tillståndsgivningen för landsbygden och alltså slopa hela kontrollen där, vill jag först som sist säga, att jag inte kan medverka till en sådan åtgärd. Jag tror inte heller att herrarna själva mena allvar, när ni framställa det önskemålet. Herr Hedlund i Rådombeslut säger, att han vill bort från detaljregleringarna. Ja, om man skall ta honom på orden och förklara att vi inte skola reglera på detta område, när det gäller landsbygden, får det ju bli fri konkurrens om materialmängderna för landsbygdens byggande. Var tror herr Hedlund i Rådombeslut att det skulle sluta? Vi ha t. ex. ont om radiatorer. Det händer ofta att man har husen färdiga i övrigt men får vänta i flera månader på dessa uppvärmningsanordningar. Om man upphäver detaljregleringarna för landsbygden, som herr Hedlund i Rådombeslut önskar, undrar jag om landsbygden skulle få så mycket radiatorer, rör o. s. v., som erfordras. Det går inte att komma fram på den vägen.

Jag tycker att man från herr Nilsons i Spånstadbeslut och herr Hedlunds i Rådombeslut

sida borde kunna erkänna, att egna hemsbyggnadsverksamheten på landsbygden med det system, för vilket jag sökt redogöra, faktiskt kommer i en viss förmånsställning. Detta är vad vi kunna nå för tillfället. Längre går det inte att komma nu.

Herr Nilson i Spånstad väddade till mig att jag inte skulle draga för långtgående slutsatser av det siffermaterial som jag lagt fram. Ja, herr Nilson i Spånstad, jag tror att det var mycket angeläget att detta siffermaterial kom fram, så att vi slippa ifrån dessa fruktlösa debatter, där man inbillar nationen, att det är mängder av byggnadstillstånd för bostäder, som nekas landsbygden. Det är inte så, utan det stora flertalet ansökningar komma från tätorterna. Det är tätorternas folk, som har särskilda bekymmer nu i fråga om bostäder. Jag förstår mycket väl dem som äro angelägna om en upprustning av bostadsbyggandet på landsbygden. Jag har själv varit ledamot av en egna hemsnämnd, så jag vet ungefär hur det ligger till. Tror mig känna landsbygdens folk och förhållanden så pass, att jag kan bedöma situationen och förstår mycket väl att man vill gå snabbare fram för att genomföra en upprustning t. ex. genom att utvidga bostadsförbättringsbidragsverksamheten.

Men vi kunna inte göra det, om vi skola tänka oss att hålla undan för inflationsrisken. Vi förmå inte genomföra allt detta, utan vi tvingas att förlägga det relativt största bostadsbyggandet till tätorterna, eftersom hushållsbildningen ökar där. Det är fel, kan herr Pettersson i Dahl säga. Men det finns inga bostadslösa människor på landsbygden. Där gäller det att åstadkomma en väsentlig standardhöjning, och den skall landsbygden få. Det går inte att ordna så att landsbygden skall få full frihet och alla förmåner, medan vi hålla tillbaka städernas bostadsbyggen. En sådan ordning kan inte jag acceptera.

Svar på interpellationer och fråga ang. byggnadsverksamheten på landsbygden, m. m.

Herr **JOHNSSON** i Kastanjegården: Herr talman! I ett av sina anföranden nämnde herr statsrådet till herr Hedlund i Rådombeslut på tal om de enskilda vägnarna, att det gäller att ha kontroll över det hela. Detta förstår jag nog. Jag fick nämligen häromdagen ett meddelande om att man inte får utföra ett enkelt dikningsföretag utan att arbetskraften är reglerad. Jag har velat taga upp denna fråga, ty jag vet att på många håll ha dessa arbeten under krigsåren fått stå tillbaka. Under en lång följd av år fanns det inte rör att tillgå. Nu har tillgången på rör blivit bättre, och så blir arbetskraften i ett tag reglerad. Jag skulle vilja vädja till herr statsrådet att inte vara för sträng då det gäller dylika ansökningar. De arbetare som hålla på med dikning äro i regel sådana arbetare, som syssla därmed varje år under tider då det för väderlekens skull låter sig göra. Det arbetet kan inte gärna inkräkta på arbetskraften på andra områden.

Herr statsrådet nämnde vidare något om att det inte vore rimligt att stoppa upp byggena i städerna, då det gäller flerfamiljshus, och utöka dem på landsbygden, eftersom det är bättre bostadstillgång på landsbygden än i städerna. Detta är emellertid inte fallet överallt. Det förekommer att landsbygdens arbetare få hyra bostäder i städerna för att kunna bilda hem. Så har varit fallet åtminstone i vissa trakter. Det har alltså byggts i så stor utsträckning i städerna, att det finns möjlighet för dem att få bostad där, men inte på landsbygden, där de ha sitt arbete.

Herr **PETTERSSON** i Dahl (kort genmäle): Herr talman! Jag kan instämma med herr statsrådet i att vi inte kunna ge mer än ett begränsat antal byggnadstillstånd och att vi därför måste fördela dem på ett riktigt sätt. Men, herr statsråd, det gäller fortfarande fördelningen mellan kvotorter och icke kvotorter.

När herr statsrådet gav sin replik till mig skakade jag på huvudet, och herr statsrådet sade då: »Det kan herr Pettersson i Dahl säga, att jag har fel, men jag kan inte bedöma saken på annat sätt.» Herr statsrådet menade att han måste taga hänsyn till det förhållandet, att det är brist på bostäder i tätorterna och att det endast inkommer ett litet antal ansökningar om byggnadstillstånd på landsbygden.

Jag ber i detta sammanhang att få erinra om ett uttalande av statsrådet Möller i 1946 års proposition i bostadsfrågan, där han säger, att bostadsbyggandet på landsbygden motiveras av sociala och hygieniska skäl och bostadsbyggandet i städerna av bostadsbrist. Herr statsrådet tycks helt dela denna uppfattning. Statsrådet Möller menade med sitt uttalande, att man kunde taga hänsyn till de sociala och hygieniska skälen vid prövningen av ansökningar om byggnadstillstånd från landsbygden. Jag anser för min del att man i stället borde ge landsbygden litet mera generella byggnadstillstånd och hålla igen en smula beträffande tätorterna. Då skulle också utflyttningen från landsbygden förete en annan bild än den för närvarande gör.

Herr **HEDLUND** i Rådombeslut: Herr talman! Jag undrar om inte herr statsrådet Ericsson inlade en annan mening i mitt anförande än jag själv var beredd att göra. Jag sade att jag för egen del ansåg, att detaljregleringar äro ett oting, men jag tillade, att just därför vilja vi från vårt håll medverka till en ekonomisk politik av sådan beskaffenhet, att det blir möjligt att komma bort ifrån detaljregleringarna. Det var vad jag sade på den punkten.

Jag gjorde inte heller gällande, att man skulle slopa all kontroll för landsbygdens vidkommande. Jag talade endast om bostäderna och åberopade därvid det siffermaterial, som framlades i

Svar på interpellationer och fråga ang. byggnadsverksamheten på landsbygden, m. m.

interpellationssvaret. Detta siffermaterial gav mig anledning att räkna med den möjligheten att även om man slopade tillståndsgivningen på landsbygden för bostäderna, så skulle det inte bli nämnvärt flera bostäder uppförda än om man behölle densamma. Enligt de lämnade uppgifterna hade man ju tänkt sig att för år 1948 tillåta uppförande av 15 000 bostäder och redan lämnat tillstånd för byggande av 5 000. Ansökningar förelåge för endast ytterligare 8 000. På grundval av detta siffermaterial borde man enligt min mening kunna ta under övervägande, om tillståndsgivningen på detta område verkligen är av behovet påkallad. Jag begär inte i och för sig någon som helst undantagsställning för landsbygden, men om förhållandena där äro annorlunda än på andra håll, tycker jag att man bör draga konsekvenserna därav.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 4.

Föredrogos var efter annan och hänvisades till statsutskottet följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner, nämligen

nr 227, angående bidrag till vissa plankostnader m. m.;

nr 232, angående anslag till arbetsmarknadsstyrelsen och den offentliga arbetsförmedlingen; och

nr 233, angående vissa anslag till civilförsvaret m. m.

§ 5.

Föredrogos var för sig och remitterades till behandling av lagutskott de på bordet liggande motionerna:

nr 515 av fru *Ewerlöf* och fru *Möller*;
nr 516 av herrar *Mosesson* och *Svensson* i Ljungskile;

nr 517 av herr *Adolfsson m. fl.*; och

nr 518 av herr *Johnsson* i Kastanjegården *m. fl.*

§ 6.

Föredrogos den av herr *Hedlund* i Rådum vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående utsträckning av den obligatoriska olycksfallsförsäkringen till självständiga företagare och deras familjemedlemmar.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 7.

Föredrogos vart efter annat:

utrikesutskottets utlåtande nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Finland träffad överenskommelse rörande varuutbytet;

konstitutionsutskottets utlåtande nr 20, i anledning av väckta motioner om införande av beslutande folkomröstning;

statsutskottets utlåtanden:

nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till läroboksnämnden;

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till den sociala hemhjälpverksamheten jämte i ämnet väckt motion;

nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till lån till anordnande av kollektiva tvätterier; och

nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till driften av centraldepån för blindas arbeten.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Ersättning för skador, som vållats av vissa rymlingar m. m.

§ 8.

Ersättning för skador, som vållats av vissa rymlingar m. m.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till ersättning för skador vållade av personer, som avvikit från vissa anstalter, jämte i ämnet väckta motioner.

I propositionen nr 87 hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 20 februari 1948, föreslagit riksdagen att till Ersättning för skador vållade av personer som avvikit från vissa anstalter för budgetåret 1948/49 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 5 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Niklasson m. fl.* (I: 265) och den andra inom andra kammaren av herr *Vigelsbo m. fl.* (II: 418), i vilka förordats, att alla ifrågakarande skador skulle ersättas i förhållande till deras värde och oberoende av ägarens ekonomiska ställning, även sådana skador, som vållats av försöksutskrivna,

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Bergh* och *Löthner* (I: 266) och den andra inom andra kammaren av herrar *Sveningsson* och *Hagård* (II: 426), vari hemstälts, att riksdagen måtte såsom sin mening uttala, att staten bör lämna full ersättning för skador, vållade av personer, som avvikit från i propositionen angivna anstalter på sådant sätt, att direkt orsaks- och tidssammanhang med skadegörelsen kan anses föreligga.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

a) beträffande ersättningsvillkor, som avsåge skadegörarens person, med bi-

fall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 265 och II: 418 såvitt de berörde denna fråga besluta, att ersättning i nu ifrågakarande ordning ej skulle utgå i fall, då skada vållats av försöksutskrivnen person, och ej heller i andra, därmed likartade fall,

b) beträffande ersättningsvillkor, som avsåge den skadelidandes ekonomiska ställning, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 265 och II: 418 samt I: 266 och II: 426 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva tillkänna vad utskottet anfört,

c) beträffande Kungl. Maj:ts förslag i övrigt, med bifall till förslaget, till Ersättning för skador vållade av personer som avvikit från vissa anstalter för budgetåret 1948/49 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 5 000 kronor.

I sin motivering hade utskottet gjort, bl. a., följande uttalande:

»I samtliga motioner har framhållits, att full ersättning bör beviljas oberoende av den skadelidandes ekonomi. Utskottet vill icke förneka, att motionärerna anfört vägande skäl för denna uppfattning och att den — såsom framhållits i propositionen — bäst ansluter sig till motiveringen för ersättningen. Utskottet delar departementschefens uppfattning, att någon sträng begränsning till ömmande fall icke bör komma i fråga. Vid tillämpningen bör beaktas, att införande av en ersättningsrätt utan behovsprövning framstår såsom önskvärd och att hänsynen till den skadelidandes ekonomiska ställning därför ej bör föranleda bortfall eller nedsättning av en ifrågasatt ersättning.

Reservation hade avgivits av herrar *Oscar Olsson*, *Lindström*, *Gustaf Karlsson*, *Gustaf Ivar Anderson*, *Johan Eric Ericson*, *Ohlön*, *Eriksson* i Stockholm, *Lindholm*, *Petterson* i Degerfors och *Persson* i Vinberg, vilka ansett, att ovan intagna stycke av utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

Ersättning för skador, som vållats av vissa rymlingar m. m.

»I samtliga motioner har framhållits, att full ersättning bör beviljas oberoende av den skadelidandes ekonomi. Utskottet vill icke förneka, att motionärerna anfört vägande skäl för denna uppfattning och att den — såsom framhållits i propositionen — bäst ansluter sig till motiveringen för ersättningen. Utskottet delar departementschefens uppfattning, att någon sträng begränsning till ömmande fall icke bör komma i fråga. Vid tillämpningen bör beaktas, att införande av en ersättningsrätt utan behovsprövning framstår såsom önskvärd och att hänsynen till den skadelidandes ekonomiska ställning därför i regel ej bör föranleda bortfall eller nedsättning av en ifrågasatt ersättning, där omständigheterna äro sådana, att skadan kan förutses komma att omfattas av en sådan blivande rätt till ersättning.»

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr **ERIKSSON** i Stockholm: Herr talman! Som kammarens ledamöter finna har vid detta utskottsutlåtande fogats en reservation av tio av statsutskottets ledamöter. Denna reservation åsyftar emellertid icke utskottets hemställan utan gäller dess motivering. Man kan måhända tycka den föreliggande skillnaden i motiveringen inte vara så viktig, att den i och för sig hade behövt föranleda en reservation. För min del anser jag emellertid, att skillnaden är så väsentlig, att det ligger vikt uppå att kammaren bifaller den reservation, som är fogad till utskottsutlåtandet.

Jag vill erinra om att vid föregående års riksdag förelågo flera motioner, vari det yrkades att staten skulle besluta att lämna en viss gottgörelse för skada, som hade åsamkats någon av ifrån anstalt rymd eller försöksutskrivnen person. I en av dessa motioner yrkades det till och med kategoriskt, att staten skulle åtaga sig varje form av ersätt-

ning för skadegörelse genom brott. Statsutskottet, som behandlade frågan, beslöt att hemställa till kamrarna att i skrivelse till Kungl. Maj:t förordade en utredning i motionernas syfte. Den proposition, som ligger till grund för det förevarande statsutskottsutlåtandet, kan sägas vara resultatet av utredningen i fråga.

När statsutskottets tredje avdelning i år behandlade den kungl. propositionen och särskilt uppehöll sig vid det resonemang, som där fördes av föredragande statsrådet, var det ju klart, att utskottet till detta resonemang ville foga några egna uttalanden. Man var emellertid inom utskottet enig om att det på detta område var vanskligt att fastställa några generella regler i förväg, emedan man inte riktigt visste vad som skulle bli följden av ett åtagande ifrån statens sida att svara för ersättningar i de fall som Kungl. Maj:t hade föreslagit. Kungl. Maj:t har visserligen allenast föreslagit ett anslag på 5 000 kronor för ändamålet, men då detta anslag har förslagsanslags karaktär är det ju självklart, att Kungl. Maj:t får lov att skjuta till det kapital, som kan behövas för att effektuera skadeersättningar i enlighet med de direktiv för dessas utgående, som riksdagen har fastställt. Vi enades sålunda i utskottsavdelningen om att vi skulle göra en del uttalanden, som i vissa avseenden anknöto till Kungl. Maj:ts proposition och vad föredragande statsrådet uttalat i detta avseende. I vissa andra fall var utskottsavdelningens resonemang avsett att utgöra svar på motioner, som hade väckts i anledning av propositionen och som utskottet haft att behandla samtidigt med denna.

Vid ärendets behandling i statsutskottet in pleno företogs ett par ändringar i motiveringen, och slutligen ställdes ett yrkande rörande den del av utskottets resonemang, som omfattas av den reservation, som är fogad till utlåtandet. För min del fann jag mig med

Ersättning för skador, som vållats av vissa rymlingar m. m.

jämnmod i de ändringar som företogs i de föregående styckena. Men när utskottsmajoriteten, som för övrigt var förhållandevis knapp, också beslöt att göra ändringar i detta stycke, kunde jag inte följa med längre utan anmälde reservation. Och jag fick ju därvid med mig nio andra ledamöter av utskottet. Det resonemang, som reservanterna förde, framgår av sista meningen i reservationen på s. 6 i utskottsutlåtandet. Denna mening lyder: »Vid tillämpningen bör beaktas, att införande av en ersättningsrätt utan behovsprövning framstår såsom önskvärd och att hänsynen till den skadelidandes ekonomiska ställning därför i regel ej bör föranleda bortfall eller nedsättning av en ifrågasatt ersättning, där omständigheterna äro sådana, att skadan kan förutses komma att omfattas av en sådan blivande rätt till ersättning.» När man jämför detta stycke med statsutskottsmajoritetens motivering, kanske man inte genast upptäcker skillnaden. Men skillnaden ligger ju i de två orden »i regel» som äro tillfogade i reservationen. Enligt statsutskottets skrivsätt skulle en skadelidandes ekonomiska ställning icke föranleda bortfall eller nedsättning av ersättningen. Reservanterna anse, att man bör nöja sig med att säga, att detta icke i regel bör ske. Dessa två ord böra ju innebära, att bortfall eller nedsättning av ersättningen icke skall förekomma då den skadelidande lever under svaga ekonomiska villkor men skall kunna ske i sådana fall, då den skadelidandes ekonomiska villkor äro så pass goda, att man inte kan säga, att skadegörelsen i och för sig har någon betydelse för denne. Det skulle alltså bli en prövning från fall till fall. Anledningen till att jag för min del anser, att dessa ord »i regel» äro så viktiga, är, att jag inte kan finna det rimligt, att staten med ett slag påtar sig det ekonomiska ansvaret i hithörande fall. Ett sådant åtagande skulle exempelvis kunna medföra, att staten

skulle få skyldighet att utge ersättning även till försäkringsbolag i de fall, där den skadelidande har täckt sin skaderisk genom en försäkring. En sådan ordning finner jag ganska orimlig.

För övrigt är jag ganska tveksam om det berättigade i ersättningen i och för sig. Den uppfattningen har ju alltmera trängt igenom bland samhällsmedlemmarna, att man genom försäkring skall skydda sig gentemot skaderisker. Man tar nu inte längre försäkring endast mot brandskada, utan det har ju blivit allt vanligare att gardera sig genom försäkringar, som omfatta alla slag av risker. Skulle staten åtaga sig att ersätta alla som åsamkats skada genom från anstalt förrymd person, föreställer jag mig, att intresset för att skydda sig genom en försäkring skulle väsentligt reduceras. Jag tycker inte att staten i nuvarande läge bör vara färdig att ovillkorligen taga på sig en sådan skadeståndsskyldighet. Jag finner sålunda att omfattningen av de åtaganden, som staten i detta fall skulle ikläda sig, manar till en viss försiktighet, när man skall ge direktiv.

Redan genom att jag i fjol i full enighet med det övriga statsutskottet biträdde ett yrkande om en skrivelse till Kungl. Maj:t om utredning i denna fråga har jag ju givit min principiella anslutning till att ersättning skall kunna givas av statsmedel i förekommande ömmande fall. Men under sådana förhållanden är det ju lämpligare att det lämnas ett särskilt anslag för detta ändamål än att det förfäres som hittills varit fallet, då staten lämnat dylika ersättningar. Man har därvid fått anlita huvudtitlarnas anslag för extra utgifter, för vilka anslags användande några direktiv i allmänhet icke äro givna. I detta speciella avseende tycker jag det är viktigt att riksdagen förbehåller sig en viss prövningsrätt från fall till fall. För att detta skall bli möjligt, är det nödvändigt, att man får med de två orden »i regel» i utskottets motivering.

Ersättning för skador, som vållats av vissa rymlingar m. m.

Av nu anförda skäl yrkar jag sålunda, herr talman, bifall till statsutskottets hemställan med det undantaget, att sista stycket i utskottets motivering måtte utgå och ersättas med det stycke, som ingår i den av herr Oscar Olsson m. fl. till utlåtandet fogade reservationen.

Herr RUBBESTAD: Herr talman! Utskottet och reservanterna äro ju eniga om att man inte skall gå in för någon ersättning utom i särskilt ömmande fall, då det gäller skador som förorsakats av från anstalt försöksutskrivnen person. Det är när det gäller rymningsfallen som vi skilja oss åt. Som den föregående talaren erinrade om har denna skillnad kommit till uttryck i sista meningen i utskottets motivering.

Jag blev litet överraskad över herr Erikssons uttalande, att han inte ville att riksdagen nu skulle taga någon definitiv ståndpunkt till frågan. Utskottsmajoriteten och reservanterna äro dock eniga om det uttalande som göres i andra stycket av utskottets motivering, där utskottet säger: »Utskottet tillstyrker alltså, att riksdagen i detta sammanhang godkänner principen, att staten lämnar ersättning för skada, som vållats av å vissa anstalter intagna personer, och att särskilda medel anvisas till bestridande av ersättningarna.» Där har man alltså klart angivit själva principen, att man vill gå in för att lämna ersättning.

Vad som egentligen skiljer oss åt anknyter till en passus i herr statsrådets uttalande i propositionen, där det heter: »Det synes rimligt, att hänsyn i regel tages till den skadelidandes ekonomiska ställning.» Detta ha också reservanterna understrukt. Har en sådan rymling åsamkat skada, t. ex. tagit en cykel eller en bil för en fattig person, så skulle denne enligt dessa grunder kunna få ersättning, medan en annan person, som har det litet bättre ställt, inte skulle kunna få någon gottgörelse.

Det är detta som vi, som stå för utskottsutlåtandet, ha reagerat mot. Man bör inte enligt vår mening dela upp de skadelidande efter deras ekonomiska villkor. Jag tycker att det är synnerligen viktigt, att man i detta fall inte gör en sådan uppdelning. Ty har man i princip gått in för att staten skall ersätta sådana skador, det här gäller, skall man inte tillämpa en ekonomisk gradering av de personer, som råkat illa ut, utan alla böra behandlas lika.

Herr Eriksson menade att staten kunde bli ersättningsskyldig till ett försäkringsbolag, om skadan drabbade en person i god ställning, som har sina ägodelar försäkrade. När skadegörelser eller förstörelse ske av försäkrade ting tar jag för min del för givet, att försäkringsbolaget får ersätta skadan i den utsträckning den täckes av försäringen. Skulle skadan icke täckas av försäkringsbeloppet är det möjligt att ett visst tillskott från statens sida får göras.

Alltsammans är ju enligt både utskottsmajoritetens och reservanternas mening att betrakta som ett provisorium, vilket också framgår av första stycket i utskottets uttalande, där det säges, att det nu endast gäller att åstadkomma en provisorisk reglering och att en mera definitiv sådan får föregås av en grundlig utredning. Det är självklart att detta är ett vanskligt problem. Men då vi alla varit eniga om att man i princip skall gå in för att dylika skador skola ersättas, tror jag det är riktigtast att denna kammare ger sin anslutning till utskottets utlåtande även i denna del.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr VIGELSBO: Herr talman! Då jag har väckt en motion i denna fråga och vid utskottsbehandlingen av ärendet i viss mån fått denna tillstyrkt, skall jag be att få säga några ord.

Ersättning för skador, som vållats av vissa rymlingar m. m.

Jag tackar för det tillmötesgående statsutskottet har visat genom att, såsom i motionen påyrkas, slopa behovsprövningen när det gäller ersättningen för skada, som åsamkats av rymling från anstalt under vistelse i frihet. Motionen har emellertid inte blivit helt bifallen. Inom utskottet har man inte ansett sig kunna medgiva rätt till ersättning för skada som vållats av försöksutskrivnen person.

Jag skulle bra gärna vilja veta vilken tolkning, som utskottet i detta sammanhang gett åt ordet »rymling». Som försöksutskrivningsvärd brukar ju i regel en lantbrukare fungera. Det kan då tänkas, att den försöksutskrivne patienten lämnar det hem, dit han blivit försöksutskrivnen, och utanför sin värds egendom åstadkommer skada under denna försöksutskrivning. Betraktas han under sådana förhållanden som rymling, eller betraktas han i lagens mening såsom endast försöksutskrivnen? Kan staten i ett sådant fall undandra sig ersättningsskyldighet för skada, som åstadkommes under den tid patienten är försöksutskrivnen, även om skadan åstadkommes utanför den egendom, där denne för tillfället vistas såsom försöksutskrivnen? Detta är ett spørsmål, som vi motionärer gärna skulle vilja ha klarhet i.

Det förekom för en tid sedan ett fall, då en från ett sinnessjukhus försöksutskrivnen patient dödade en utländsk minister. För endast någon vecka sedan beslöt ju riksdagen att ge ersättning åt den efterlevande änkan. Jag ifrågasätter verkligen, huruvida en svensk medborgare, som drabbas av en dylik skada, skall ställas i en sämre ställning än exempelvis en utlänning här i Sverige.

Det kan visserligen förefalla som om denna fråga inte har så särskilt stor betydelse därför, att de sjukhus, varifrån försöksutskrivna patienter kunna tänkas komma, äro ytterst få. Det blir följaktligen ett mycket begränsat om-

råde, som kan komma att drabbas av dessa svårigheter. Från medicinalstyrelsens sida har sagts, att man vid försöksutskrivning helst vill ha patienterna på platser i sjukhusets omedelbara närhet. Man har uppgivit en försöksutskrivningsräjong på ungefär två mil från sjukhuset såsom lämplig. Det blir således ett mycket begränsat område omkring sjukhuset som kan komma i fråga. Detta område drabbas emellertid i mycket hög grad av den skadegörelse, som försöksutskrivna patienter i många fall göra sig skyldiga till.

Med hänsyn till att utskottet nu i mycket stor utsträckning tillmötesgått motionärerna skall jag inte här framställa något yrkande. Jag förutsätter emellertid, att denna fråga mycket snart kommer att tagas upp i hela sin vidd och att frågan om skadeståndsregleringen verkligen blir ordentligt tillrättalagd. Man får inte se denna fråga endast ur den skadelidandes synpunkt. Man måste också bedöma frågan ur samhällets synpunkt. Från sjukhusläkarnas sida talas det mycket om att familjevården utgör en synnerligen viktig del av denna sjukvård. Allt som kan göras från det allmännas sida för att underlätta den öppna vården, nämligen familjevården av dessa sjukhuspatienter, måste göras, säger man på läkarhåll. Enligt min uppfattning kan det väl under sådana förhållanden inte vara riktigt, att riksdagen skulle fatta ett beslut som skulle innebära att staten undandrog sig sina skyldigheter i förhållande till framställda ersättningsanspråk. Från riksdagens sida skulle i så fall sättas en käpp i hjulet för den vårdform, som man från sakkunnigt läkarhåll anser vara den viktigaste i detta sammanhang.

Herr talman! Jag har endast velat framföra dessa mina synpunkter. Med hänsyn till att utskottet tillmötesgått motionärerna i så stor utsträckning som här skett, hemställer jag om bifall till utskottets hemställan.

Ersättning för skador, som vållats av vissa rymlingar m. m.

Herr ANDERSSON i Dunker: Herr talman! Liksom herr Vigelsbo vill jag ge uttryck för min tacksamhet för att Kungl. Maj:t framlagt ett förslag i detta ärende. Jag vill även tacka statsutskottet för dess tillstyrkande av förslaget.

Jag ställer mig dock mycket undrande till reservanternas ståndpunkt. Genom de moderna uppfostrings- och bestraffningsmetoder som nu tillämpas vid de anstalter, som inrättats för ifrågavarande ändamål, och genom att dessa förlagts ute på landsbygden, blir det landsbygdsbefolkningen, som i stor utsträckning får bära nackdelarna av rymlingarnas skadegörelser.

Jag tillhör styrelsen för en dylik anstalt, som tar hand om besvärliga pojkar. Dessa pojkar ha vid många tillfällen visat sig vara mycket opålitliga. De rymma ganska ofta, och då företa de diverse ofog. De stjåla bilar, de köra sönder dem, och de bryta sig in hos närboende grannar och åstadkomma därvid ganska stor förstörelse. Från anstaltsstyrelsens sida har vid flera tillfällen gjorts framställning till vederbörande myndighet om ersättning för skada, som på detta sätt åstadkommits. Tidigare har det inte funnits några särskilda medel anvisade för ändamålet, utan de ifrågakomna ersättningarna ha bestritts med andra tillgängliga medel.

Jag måste säga, att vi i denna styrelse ha mycket svårt att förstå efter vilka principer dessa ersättningar lämnats. Vid ett tillfälle rymde några pojkar och gjorde inbrott samt åstadkommo skadegörelse på flera ställen i trakten. De, som råkade ut för skadegörelse, läto polismyndigheten göra undersökning och verkställa värdering av de uppkomna skadorna. Därefter begärdes ersättning. De belopp, som begärdes, voro mycket skäligen och rimliga. Alla i ärendet hörda myndigheter hade tillstyrkt beloppen. Vi inom anstaltsstyrelsen förordade på det varmaste att de skadelidande skulle få er-

sättning. Jag kan inte låta bli att relatera siffrorna. En chaufför hade begärt ersättning med 524 kronor; han fick 300 kronor. En fru hade begärt ersättning med 570 kronor; hon fick ersättning med det beloppet. Men dessutom var det en lantbrukare, som också fått en hel del förstört. Han begärde 410 kronor, men han fick inte ett öre. Det lämnades ingen som helst förklaring eller motivering för att dessa personer behandlades på detta olika sätt. Jag måste säga, att denna behandling väckte mycken undran och jag skulle vilja säga ovilja på orten. Man hade ytterst svårt att förstå varför de båda förstnämnda fingo ersättning men den tredje ställdes utanför. Jag vet inte, om jag missuppfattade herr Eriksson i Stockholm, men det föreföll mig, när jag hörde hans anförande, som om han, då han underströk önskvärdheten av att få dit orden »i regel», tänkte på sådana som ovannämnde lantbrukare, som inte, trots bestämd tillstyrkan från alla myndigheter, fick någon ersättning.

Olägenheterna för de människor som bo i en trakt, där en sådan anstalt är förlagd, inskränka sig inte till den skadegörelse som eventuellt åstadkommes av rymlingar, utan dessa människor leva i en ständig känsla av oro inför vad som kan ske under natten och fråga sig: komma de att bryta sig in hos mig i natt, komma de att förstöra någonting? Jag vet, att alla som bo i närheten av en sådan anstalt gå i denna ständiga känsla av oro och osäkerhet. Skall det dessutom vara på det sättet, att när skada verkligen åstadkommes, vissa skola få ersättning men andra bli utan, blir denna känsla av oro, otrygghet och osäkerhet ännu mera framträdande. Det vore förvisso mycket olyckligt, om andra kammaren här skulle följa reservanterna. Enligt min mening har utskottet sett riktigt på saken, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ersättning för skador, som vållats av vissa rymlingar m. m.

Herr JONSSON i Skutskär: Herr talmann! Jag kan inte underlåta att i samband med behandlingen av detta utskottsutlåtande säga några få ord och då främst uttala mitt beklagande över att såväl Kungl. Maj:ts som utskottets förslag innebär, att ersättning för skadegörelse genom brottslig gärning skall utgå i en enligt min mening alltför begränsad omfattning. Anledningen till att jag anför detta är, att jag ställts inför ett praktiskt fall av skadegörelse genom sådan gärning.

Vi känna alla till Bondegatsmordet, då en ung kvinna blev mördad av en tidigare på sinnessjukhus intagen man. Mannen saknade egna tillgångar. Kvinnans mor hushållade för en arbetare i min hembygd, och denne förskotterade begravningskostnaderna för offret i fråga. Denne man har hemställt om ersättning för dessa kostnader hos Kungl. Maj:t, men sådan har inte beviljats honom på grund av att Kungl. Maj:t inte ansett sig ha medel för ändamålet till sitt förfogande. Det är därför jag beklagar, att man inte kunnat gå längre än som skett här, där man begränsat ersättningen till de s. k. rymningsfallen. Jag anser, att ersättning av statsmedel borde utgå även i ett sådant fall som jag här relaterat, inte minst med hänsyn till att vi, som en tidigare talare här framhållit, voro relativt generösa, när det gällde en kvinna från utlandet. Jag beklagar, att inte Kungl. Maj:t och inte heller utskottet kunnat gå längre, men jag hoppas, att ovannämnde man skall kunna åberopa följande uttalande av utskottet i detta utlåtande: »Utskottet förutsätter emellertid, att Kungl. Maj:t liksom hittills i varje särskilt fall skall överväga, i vilken mån ersättning bör beredas från anslag för extra utgifter.» Den vägen får jag hänvisa mannen i fråga att använda.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels

på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till utskottets hemställan med den ändring beträffande motiveeringen, som föreslagits i den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Herr Eriksson i Stockholm begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 93, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring beträffande motiveringen, som föreslagits i den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för nej-propositionen. Herr Rubbestad begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 84 ja och 86 nej, varjämte 6 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan med den ändring beträffande motiveringen, som föreslagits i den vid utlåtandet fogade reservationen.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

§ 9.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 94, i anledning av Kungl. Maj:ts propo-

Införlivande i statsbanenätet av de till Trafikförvaltningen Göteborg—Dalarne—Gävle hörande järnvägarna.

sition angående organisation och finansiering av svensk reguljär luftfart m. m.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 10.

Investeringar i statens järnvägars fond.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa investeringar i statens järnvägars fond.

Punkten 1.

Införlivande i statsbanenätet av de till Trafikförvaltningen Göteborg—Dalarne—Gävle hörande järnvägarna.

Sedan punkten föredragits, yttrade

Herr **HOLMSTRÖM**: Herr talman! Avsikten med min blanka reservation till statsutskottets utlåtande är inte att försöka sätta krokben för det beslutade införlivandet i statsbanenätet av de till Trafikförvaltningen Göteborg—Dalarne—Gävle hörande järnvägarna. Jag vill i anslutning till riksdagens behandling av frågan endast göra ett uttalande.

Vid de förhandlingar rörande denna affär, som på sin tid fördes mellan representanter för staten och representanter för Gävle stad gjordes från statens sida bland annat en utfästelse om att till Gävle skulle förläggas en järnvägsdistriktsförvaltning. Denna utfästelse kom att spela en avgörande roll vid stadsfullmäktiges beslut att till staten sälja stadens aktier i Gävle—Dala järnvägsaktiebolag. Det fanns nämligen kommunalmän, som icke voro motståndare till förstatligandet i och för sig, men som ansågo att det pris, som staten bjöd för aktierna, var alltför lågt och därför motsatte sig försäljningen. När den uppfattningen bibringades dem, att förläggandet av en distriktsförvaltning till staden i viss mån kunde anses som en kompensation åtminstone för de skatteintäkter, som järnvägsbolaget och järnvägsledningens tjänstemän erlagt

till Gävle stad, ansågo de sig dock kunna medverka till försäljningen. För dem blev alltså förläggandet av en distriktsförvaltning till Gävle en förutsättning för försäljningen.

Nu har emellertid inom viss utredning framkommit förslag som, om de vunne bifall, skulle innebära, att statens utfästelser till staden helt eller delvis icke skulle komma att infrias.

Det är därför jag nu anhåller att till herr statsrådet och chefen för kungl. kommunikationsdepartementet få rikta en vördsam vädjan att se till att Gävle stads rätt i denna sak hävdas. Jag ifrågasätter icke något uttalande nu av herr statsrådet.

Jag har, herr talman, alltså intet yrkande.

I detta anförande instämde herrar *Olsson* i Gävle och *Severin* i Gävle samt fröken *Nygren*.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets i punkten gjorda hemställan.

Punkterna 2—4.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 11.

Föredrogs vart efter annat:

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 38, i anledning av väckta motioner om tillämpning av skattespärr i fråga om preliminär skatt; och

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa ändringar i gällande tulltaxa, m. m.; samt

bankoutskottets utlåtanden:

nr 28, i anledning av väckt motion angående viss omreglering av pensionerna till f. d. kvinnliga befattningshavare inom den civila statsförvaltningen; och

nr 29, i anledning av väckta motioner angående höjning av maximiåldern för ingående av äktenskap medförande rätt till familjepension.

Skandinavisk konvention om domar i brottmål m. m.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden och utlåtanden hemställt.

§ 12.

Skandinavisk konvention om domar i brottmål m. m.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige, Danmark och Norge den 8 mars 1948 avslutad konvention om erkännande och verkställighet av domar i brottmål m. m.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid

Herr WERNER: Herr talman! Jag avser inte att på något sätt bestrida, att man här tagit ett värdefullt steg för samordnande av den nordiska lagstiftningen, men det är ett par saker i denna fråga som jag ville fästa kammarens uppmärksamhet vid.

Vi ha sedan lång tid tillbaka hållit asylrättens okränkbarhet i helgd. Artikel 4 i den konvention som träffats mellan de nordiska länderna fastslår också denna principens okränkbarhet. Om man övergår till artikel 7, finner man emellertid, att denna princip om skydd för dem, som önska eller behöva åberopa asylrätten, sättes ur funktion. Jag avser ingalunda att på något sätt träda i bräschan för så kallade landssvikare eller dem som under kriget gjort sig skyldiga till förbrytelser mot eget land, men det är en sak, som jag i detta sammanhang måste påpeka, nämligen att vi här gå in för en lagstiftning med retroaktiv verkan, där vi skapa ett brottsbegrepp, som vi enligt nu gällande lag inte ha täckning för. Det är någonting nytt för svensk lagstiftning att stadga straff för gärningar, som tidigare inte varit straffbelagda, och att låta denna strafflagstiftning få retroaktiv verkan. Det är någonting, som jag inte kunnat låta vara opåttalt, utan jag har velat få till kammarens protokoll antecknat, att

jag anser att denna nya lagstiftningsprincip är i hög grad betänklig, och jag tillåter mig också uttrycka den förhoppningen, att vi inte för framtiden skola gå in för dessa för oss främmande lagstiftningsprinciper.

Herr talman! Jag har intet särskilt yrkande.

Vidare yttrades ej. Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 13.

Föredrogs vart efter annat:

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 24, i anledning av väckta motioner om utredning rörande kompetensfördelningen inom sjukhusens ledning;

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om skyldighet för näringsidkare m. fl. att biträda vid planläggningen av rikets ekonomiska försvarsberedskap;

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 31 mars 1922 (nr 130) angående uppbörd av avgifter för försäkringar i riksförsäkringsanstalten jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete; och

nr 27, i anledning av väckta motioner angående viss ändring av 7 § andra stycket b) lagen om semester; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, angående försäljning av de statliga lagerhusen till Svenska spannmålsaktiebolaget;

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter; och

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av en Vadstena krigsmanshuskassa tillhörig fastighet.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 14.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m.

Punkten A).

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten B).

Lades till handlingarna.

§ 15.

Ordet lämnades på begäran till

Herr SEVERIN i Stockholm, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren ville besluta, att tiden för avgivande av motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 225 måtte med hänsyn till ärendets omfattning utsträckas till det sammanträde, som infaller näst efter femton dagar från propositionens avlämnande.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 16.

Herr *Gustafsson* i Boglå avlämnade en av honom *m. fl.* undertecknad motion, nr 519, i anledning av Kungl.

Maj:ts proposition, nr 206, angående vissa frågor rörande försvarets organisation.

Denna motion bordlades.

§ 17.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från utrikesutskottet:

nr 145, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Finland träffad överenskommelse rörande varuutbytet; samt

från bevillningsutskottet:

nr 181, i anledning av väckta motioner om tillämpning av skattespärr i fråga om preliminär skatt; och

nr 182, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa ändringar i gällande tulltaxa, m. m.

§ 18.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 1.56 em.

In fidem

Gunnar Britth.